

The DICE has been cast

Met kocke

Rezultati raziskav in priporočila o gledališču in drami v
izobraževanju

DICE – Drama Improves Lisbon Key Competences in Education/
Drama izboljšuje ključne lizbonske kompetence v izobraževanju

dice

Belgrade Bergen Birmingham Brussels Bucharest Budapest Gaza Gdansk
Lisbon Ljubljana Prague Umea Wageningen

Zasluge & avtorske pravice

Člani kolegija DICE

Vodja kolegija:

- Madžarska: Káva Drama/Theatre in Education Association (Osebe v projektu DICE: Cziboly Ádám, Danis Ildikó, Nemeth Szilvia, Szabó Vera, Titkos Rita, Varga Attila)

Člani kolegija:

- Nizozemska: Stichting Leesmij (Osebe v projektu DICE: Jessica Harmsen, Suzanne Prak, Sietse Sterrenburg)
- Poljska: University of Gdansk (Osebe v projektu DICE: Adam Jagiello-Rusilowski, Lucyna Kopciwicz, Karolina Rzepecka)
- Romunija: Sigma Art Foundation (Osebe v projektu DICE: Cristian Dumitrescu, Livia Mohîrtă, Irina Piloş)
- Slovenija: Taka Tuka Club (Društvo ustvarjalcev Taka Tuka) (Osebe v projektu DICE: Veronika Gaber Korbar, Katarina Picelj)
- Velika Britanija: Big Brum Theatre in Education Co. Ltd. (Osebe v projektu DICE: Dan Brown, Chris Cooper, Jane Woddis)

Pridruženi člani kolegija:

- Republika Češka: Charles University, Prague (Osebe v projektu DICE: Jana Draberova, Klara Mala)
- Norveška: Bergen University College (Osebe v projektu DICE: Stig A. Eriksson, Katrine Heggstad, Kari Mjaaland Heggstad)
- Palestina: Theatre Dav Productions (Osebe v projektu DICE: Amer Khalil, Jackie Lubeck, Jan Willems, Dina Zbidat) - أيام المسير
- Portugalska: Technical University of Lisbon (Osebe v projektu DICE: Margarida Gaspar de Matos, Mafalda Ferreira, Tania Gaspar, Gina Tome, Marta Reis, Ines Camacho)
- Srbija: Center for Drama in Education and Art CEDEUM (Osebe v projektu DICE: Ljubica Beljanski-Ristić, Sanja Krsmanović-Tasić, Andjelija Jočić)
- Švedska: Culture Centre of Children and Youth in Umea (Osebe v projektu DICE: Helge von Bahr, Eleonor Fernerud, Anna-Karin Kask)

Kontaktna oseba: Adam Cziboly (e-pošta: cziboly.adam@kavaszhaz.hu)

Za Slovenijo: Katarina Picelj (e-pošta: katarina@takatuka.net)

Avtorske pravice:

Dokument vsebuje "Priznanje avtorstva - Nekomercialno - Brez predelav 3.0" Mednarodna licenca Commons.

Povzetek licence:

- Dovoljeno vam je: reproduciranje, distribuiranje in dajanje v najem to delo pod naslednjimi pogoji:
- Priznanje avtorstva — Pri uporabi dela morate navesti avtorja: DICE consortium in kot vir dela mora biti navedena spletna stran: www.dramanetwork.eu
- Nekomercialno — Tega dela ne smete uporabljati v komercialne namene.
- Brez predelav — Tega dela ni dovoljeno spreminjati, preoblikovati in nadgrajevati.
- Kateri koli pogoj se lahko razveljavi le s privolitvijo ali z dovoljenjem imetnika avtorskih pravic.
- Za ponovno uporabo ali distribucijo morajo biti pogoji licence tega dela ostalim jasni s povezavo do ustvarjalne spodaj navedene javne spletne strani.
- Celotno pravno besedilo licence in dodatne informacije so na voljo na <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>

142455-LLP-1-2008-1-HU-COMENIUS-CMP

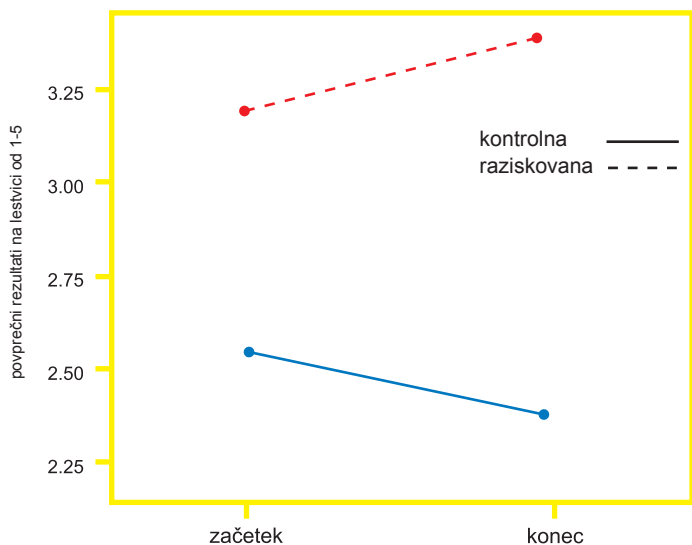
"Projekt je finančno podprla Evropska komisija. Ta publikacija odraža le stališča avtorja in Komisija ni odgovorna za kakršno koli uporabo podatkov, ki jih publikacija vsebuje. "

Vsebina

Zasluge	2
Člani DICE kolegija	2
Avtorske pravice	2
Vsebina	3
Predgovor	4
Vodnik za bralca	5
A. Ustreznost	6
A.1. Kaj je DICE?	6
A.2. Kaj sta izobraževalno gledališče in drama?	9
A.3. Kaj so ključne kompetence	11
A.4. Primernost projekta DICE za raziskave v izobraževanju ter v izobraževalnem gledališču in drami	12
A.5. Primernost projekta DICE za trenutna politična vprašanja	14
A.6. Uvod v raziskovalno metodologijo	18
B. Rezultati	22
B.0. Opisna statistika	22
B.1. Vpliv izobraževalnega gledališča in drame na ključno kompetenco “Sporazumevanje v maternem jeziku”	23
B.2. Vpliv izobraževalnega gledališča in drame na ključno kompetenco “Učenje učenja”	25
B.3. Vpliv izobraževalnega gledališča in drame na ključno kompetenco “Medosebne, medkulturne in družbene kompetence”	27
B.4. Vpliv izobraževalnega gledališča in drame na ključno kompetenco “Inovativnost in podjetništvo”	29
B.5. Vpliv izobraževalnega gledališča in drame na ključno kompetenco “Kulturna zavest in izražanje”	30
B.6. Vpliv izobraževalnega gledališča in drame na ključno kompetenco “Vse to in še več”	32
B.7. Ocenjevanje učiteljev	33
B.8. Splošni rezultati opazovanj	35
B.9. Najpomembnejše ugotovitve analize dramskih opisov	36
B.10. Najpomembnejše ugotovitve ključnih strokovnjakov – povezovanje rezultatov s priporočili	37
C. Priporočila	40
C.1. Splošna priporočila za nacionalno in lokalno oblast	40
C.2. Splošna priporočila za partnerske organizacije	44
C.3. Priporočila Evropski komisiji, Evropskemu parlamentu in Svetu Evropske unije	46

Predgovor

Zgornji graf prikazuje, kako se je spremenil odnos več kot pet tisoč mladih v treh mesecih do najmanj sprejete nacionalne skupine/manjšine v državi, in sicer na lestvici od ena do pet, kjer ena pomeni popolno sovražstvo in pet popolno sprejetje. Graf nazorno pokaže, kolikšna je bila sprememba v treh mesecih.

Slika 1. Razlika med dvema skupinama učencev in njihov pogled na najmanj sprejeto nacionalno skupino/manjšino v državi.

Mlade smo izbrali iz dvanajstih različnih držav. Bilo je enako število fantov in deklet, nekateri so bili premožni, drugi precej pod pragom revščine, nekateri so študirali v elitnih šolah Evropske unije, drugi so bili begunci v najbolj neugodni vasi v Gazi.

Edina razlika med učenci je bila, da se jih je polovica udeležila tri- oz. štirimesečnega izobraževalnega gledališkega in dramskega programa (njihovi rezultati so označeni z rdečo), medtem ko se druga polovica teh dejavnosti ni udeležila (njihovi rezultati so označeni z modro). Kot boste videli, so se otroci, ki sodelujejo v izobraževalnih gledaliških in dramskih dejavnostih, močno spremenili tudi v drugih pogledih.

Praktiki in teoretiki izobraževalnega gledališča in drame na podlagi otroških odzivov v praksi že dolgo časa verjamejo v učinkovitost dramskega in gledališkega dela, vendar je bila le-ta do sedaj redko izmerjena s kvantitativnimi znanstvenimi orodji. V projekt DICE se je vključilo več deset izobraževalnih dramskih in gledaliških strokovnjakov iz dvanajstih različnih držav, ki so svoje obsežno teoretično in strokovno znanje združili z akademiki (psihologi in sociologi) ter s skupnimi močmi izmerili vpliv izobraževalnega dramskega in gledališkega dela. V raziskavo je bilo vključenih skoraj pet tisoč otrok. Tako

velik vzorec redko vidimo v izobraževalnih raziskavah. Projekt je trajal dve leti, ocenjevali smo več kot sto različnih izobraževalnih dramskih in gledaliških programov, vanj je bilo vključenih več kot sto strokovnjakov. V tej knjigi želimo prikazati rezultate te raziskave. Naše ugotovitve včasih upravičijo to, kar smo že prej intuitivno verjeli, včasih pa so v popolnem nasprotju z našimi pričakovanji; včasih so rezultati zanimivi, včasih enostavno osupljivi. Na voljo imamo več tisoč grafov, ki so podobni zgoraj navedenemu. Za pričujočo knjigo smo izbrali zgolj tiste grafe, ki razkrivajo in prikazujejo največ. V prihodnjih letih nameravamo objaviti celoten nabor rezultatov.

Vodnik za bralca

Ta knjiga ima tri sklope.

- **Ustreznost** (sklop A): je uvod v širši pojem, ki na kratko opisuje, kaj je projekt DICE in kaj mislimo z izrazom izobraževalno gledališče in drama. Temu sledi ocena projekta glede na druge raziskovalne študije, njegov pomen v izobraževalnem gledališču in drami in njegove povezave z drugimi aktualnimi evropskimi političnimi vprašanji. Na koncu sledi še kratek uvod v raziskovalno metodo.

- **Rezultati** (sklop B): tematsko pokriva ključne rezultate raziskave, ki smo jo izvedli, ko smo preučevali učinek izobraževalnega gledališča in drame glede na kompetence. *V tej kratki različici objavljamo le povzetek rezultatov raziskav. Če vas zanimajo bolj podrobni rezultati, prenesite daljšo spletno različico te publikacije. (najdete jo na spletni strani www.dramanetwork.eu)*

- **Priporočila** (sklop C): zajema priporočila izvajalcev izobraževalnega gledališča in drame za ključne nosilce projekta na vseh ravneh, od šolskega direktorja do komisarja Evropskega sveta. Vsa priporočila so bila pridobljena iz širših ugotovitev raziskav in temeljijo na njih. Priporočila obsegajo tri ravni: splošna priporočila za vse ključne usmerjevalce na področju izobraževanja in kulture; posebna priporočila za evropsko raven in posebna priporočila za nacionalno/lokalno raven. Slednja se urejajo na lokalni ravni in so prilagojena lokalnim potrebam.

Upamo, da boste ob branju našli vsaj toliko navdiha, kot smo ga imeli mi, ko smo pripravljali pričujočo knjigo!

Ádám Cziboly

A Ustreznost

A.1. Kaj je DICE?

DICE (»Drama izboljša lizbonske ključne kompetence na področju izobraževanja«)¹ je bil mednarodni projekt, ki ga je podprla Evropska unija. Gre za dvoletni projekt medkulturne raziskave, ki poleg drugih izobraževalnih ciljev raziskuje učinke izobraževalnega gledališča in drame v petih od osmih lizbonskih ključnih kompetenc. Raziskava je bila izvedena z dvanajstimi partnerji (vodja: Madžarka, partnerji: Češka, Nizozemska, Norveška, Palestina, Poljska, Portugalska, Romunija, Srbija, Slovenija, Švedska in Velika Britanija). Vsi člani so cenjeni na nacionalni in mednarodni ravni ter predstavljajo široko paleto formalnih in neformalnih sektorjev izobraževanja. Praktiki izobraževalnega gledališča in drame že dolgo časa verjamejo v učinkovitost svojega dela, vendar so ga do sedaj redko merili in ocenjevali z znanstvenimi orodji. V projektu DICE so se za merjenje vpliva izobraževalnega gledališča in drame povezali številni praktiki na področju izobraževalnega gledališča in drame. Prihajajo iz dvanajstih držav in imajo močno teoretično in strokovno ozadje.

¹ V dokumentu bomo včasih namesto »lizbonske ključne kompetence« uporabljali zgolj »ključne kompetence.

Cilji projekta so bili:

- Z medkulturno kvantitativno in kvalitativno raziskavo prikazati, da sta izobraževalno gledališče in drama močni orodji za izboljšanje ključnih lizbonskih kompetenc. Raziskava je bila izvedena s skoraj pet tisoč mladimi, starimi od 13 do 16 let.
- Objaviti strateški dokument, ki temelji na raziskavi, in ga po vsem svetu poslati med izobraževalne in kulturne interesne skupine na evropski, nacionalni in lokalni ravni.
- Primerjati gledališke in dramske dejavnosti na področju izobraževanja v različnih državah ter z mobilnostjo strokovnjakov pomagati pri prenosu znanja in izkušenj.
- Organizirati konference v partnerskih državah, ki naj pripomorejo k širjenju rezultatov projekta; organizirati konferenco v Bruslju s ključnimi EU usmerjevalci z ustreznih področij umetnosti, kulture, izobraževanja in mladine.

Naša hipoteza je bila, da imata izobraževalno gledališče in drama vpliv na vsaj pet od osmih »lizbonskih ključnih kompetenc«.

Pregledali smo naslednjih **pet** od osmih **ključnih kompetenc**:

1. Sporazumevanje v maternem jeziku
2. Učenje učenja
3. Medosebne, medkulturne in družbene kompetence
4. Inovativnost in podjetnost
5. Kulturna zavest in izražanje

Menimo, da obstaja poleg naštetih kompetenc še ena, ki pa ni navedena kot ključna – namreč univerzalna kompetenca, kaj pomeni biti človek. To kompetenco smo imenovali »Vse to in še več« in jo vključili v razpravo o rezultatih raziskave.

Teh šest kompetenc spada pod spretnosti, ki se jih učimo vse življenje. To so kompetence, ki so potrebne za osebni razvoj mladih, njihovo zaposlitev in aktivno evropsko državljanstvo.

Glavna rezultata projekta sta izobraževalni priročnik in strateški dokument. Upamo, da lahko sem prištevamo

DICE pedagoški kredo

Odprtost, empatija in odgovornost so temelji aktivnega državljanstva, pluralizma, solidarnosti in civilnega dialoga.

Za večjo odprtost, empatijo in odgovornost v družbi moramo vzgajati otroke in mladino. Otroci so naša prihodnost. Pri njih bi morali krepiti razumevanje vrednot demokracije, občutljivost za socialna vprašanja, postavljanje tehtnih vprašanj socialnih problemov, preučevanje vsebin iz različnih zornih kotov. Tako bodo postali bolj odprti, empatični in odgovorni.

Da otroke pritegnemo, potrebujemo orodje, ki jih bo zanimalo in vključevalo. Morali bi jih učiti s pomočjo umetnosti gledališča in drame, preko igre vlog in zgodb v katerih učenci aktivno raziskujejo moralne in socialne vrednote ali predelujejo učno snov, ter kaj pomeni biti človek v sodobnem svetu. Na ta način postanejo sposobni in polnomočni, aktivni in razmišljujoči državljani.

še vrsto publikacij podrobnih rezultatov raziskav v prihodnjih letih, ki presegajo okvir tega projekta.

Inovativnost projekta je ta, da je to prva raziskava, ki pokaže povezave med gledališkimi in dramskimi dejavnostmi v izobraževanju ter ključnimi kompetencami – z dodano vrednostjo, da bomo rezultate raziskave delili z drugimi. Ker so bile kompetence v dosedanjih mednarodnih študijah redko ali sploh nikoli preverjene, smo si morali izmisliti in izumiti nova orodja za merjenje in ocenjevanje, ki bi lahko bila v prihodnosti koristna tudi na drugih izobraževalnih področjih. Poleg nekaterih na novo razvitih vprašalnikov za otroke, učitelje, gledališke pedagoge in zunanje ocenjevalce smo oblikovali orodja za neodvisno objektivno opazovanje izobraževalnih dramskih oz. gledaliških razredov ali skupin. Vsi uporabljeni materiali so bili v vseh dvanajstih državah enaki in so zato primerni za katerokoli kulturo.

Etos, na katerem sloni projekt DICE, je nastal kot rezultat raziskovalnega projekta. Odraža naše lastno učenje, duh našega sodelovanja in stalen proces, katerega smo deležni preko izobraževalnega gledališča in drame. Ne trdimo, da imamo glede teorije in prakse izobraževalnega gledališča in drame absolutno moč. Smo le skupina pedagogov in umetnikov, ki smo se združili zaradi skupnih vrednot in skupnega dela, ki ga opravljamo. Najpomembnejša vrednota je obljuba, da vzgajamo in razvijamo mlade; kot gledališki pedagogi in strokovni delavci delamo z mladimi in tudi druge usposabljammo za to delo. Izhajamo iz predpostavke, da otroci in mladi niso nerazviti odrasli, ampak ljudje, ki imajo pravice, zato jih je treba pravično obravnavati in jim dati enake možnosti.

DICE ni zgolj dvoletni projekt, ampak neke vrste potovanje in družba, ki je pravkar pričela s to raziskavo. V zadnjih dveh letih je delalo z nami več sto ljudi, od prostovoljcev pa do članov nacionalnih akademij znanosti. Za nekatere od nas je bil ta projekt ena najtežjih, če ne kar najtežja naloga v naši poklicni karieri. Nekaj, iz česar smo se veliko naučili in se še vedno učimo.

A.2. Izobraževalno gledališče in drama – Kaj je to?

*Otroci gledajo, kako se begunsko dekle Amani in fant George igrata v zapuščeni železniški postaji. Vlogo Amani in Georga igrata dva. Interakcija je preobremenjena z napetostjo. Amani je strah, George je agresiven – tudi njega je strah. Drug z drugim ne moreta govoriti. Eden od učencev, sedem leto staro dekle, odsotno, tiho dekle, potreplja enega od odraslih, ki dela v programu in reče »Vem, kaj je problem.« Odrasli pridobi pozornost igralca, ki pokaže, da je dekle pripravljeno deliti svoje razumevanje z ostalimi vrstniki. »Njegova zgodba je njena zgodba«, ugotavlja s tiho samozavestjo, »in njena zgodba je njegova zgodba, vendar se tega ne zavedata.« Pomen je bil očiten vsakomur v sobi; prisoten je bil v nenavadni tišini. Zdaj je bila naloga vsakega posameznika, da poglobi to razumevanje in ga deli z Amani in Georgom. Slednje je bila resnična drama. **Kovček – Program gledališča v izobraževanju za 6-7 let stare otroke***

Drama – Kot da bi

Začnimo s široko opredelitvijo smisla drame, ki izhaja iz grške besede drámatos – dejanje oz. dogajanje. Drama je nekaj pomembnega, nekaj, kar je 'narejeno' ali uprizorjeno. Pri našem delu je to proces, ki ga v fiktivnem kontekstu raziskujemo v času in prostoru.

Drama in gledališče predstavljata skupno izkušnjo vpletenih: udeležencev in občinstva, kjer ni prostora za nezaupanje in kjer se vsi obnašajo, kot da so nekdo drug, v drugem kraju in v drugem času. Izmišljeno izkušnjo v smislu kot da razumemo na več načinov.

Drama je izmišljena dejavnost, kjer sprejemanje vlog omogoča udeležencem, da razmišljajo in/ali se obnašajo, kot da so v drugem kontekstu, in da se odzovejo na drugačne zgodovinske, socialne in medosebne odnose. To je vir dramatične napetosti. V drami si predstavljamo realnost tako, da lahko raziskujemo človeško stanje.

Igrati vlogo v igri ali drami je mentalna drža, način, kako v mislih naenkrat obvladujemo dva svetova: realen svet in svet dramske fikcije. Pomen drame je v dialogu med tema dvema svetovoma in ljudeh kot njunih predstavnikov; resnični in uprizorjeni svet; igralci in občinstvo. Ko igramo, se ne kažemo zgolj drugim, ampak obenem vidimo tudi sebe in zaradi tega je drama »lastna« ustvarjalnost.

DICE – Izobraževalno gledališče in drama

Obseg dela, ki je bil predmet tega projekta, je bogat in raznolik. Vključuje vrsto procesov in predstavitvenih elementov v različnih kontekstih ter uporablja zelo različne oblike pristopa k drami in gledališču. Naša skupna točka je skrb za potrebe mladih. Na svoje delo gledamo znotraj izobraževalnega okvira, naj bo to v šoli ali v kakšnem drugem učnem kontekstu, kot je to na primer dramska ali gledališka skupina ali klub. Zato smo za opis dela, ki ga partnerji opravljajo v projektu DICE, sprejeli splošni pojem izobraževalno gledališče in drama.

Zakaj razlikujemo med gledališčem in dramo?

Delo, ki je predmet raziskave v tej publikaciji, in verjetno tudi delo dramskih strokovnjakov povsod, deluje kontinuirano in se začne s procesom ter se preko raziskovanja, izmenjave, predstavitev in ocenjevanja zaključí z nastopom. Gre za razliko med *procesom* in *izdelkom*.

Ustvarjanje gledališke predstave se osredotoča na občinstvo. Proces je lahko že sam po sebi izobraževalen – kar izvajamo za občinstvo, moramo razumeti; zato se učimo spretnosti, kako predstaviti besedilo – toda ne glede na to, kaj posameznik pridobi iz nastopanja, je funkcija gledališča pokazati drugim.

Da predstava postane dogodek, potrebuje globino, sicer izzveni v prazno. Gledališče ne more biti gledališče, če igralec ni zavestno razdeljen med estetskim prostorom – sam in ne sam – jaz in ne jaz; če ne obstaja ločnica med estetskim prostorom in publiko; če dramski dogodek ne razkrije publiko najbolj ekstremnih situacij, dilem in emocij človeških izkušenj - bodisi duhovnih, čustvenih, psiholoških, socialnih, fizičnih itd.

Če parafraziramo Erica Bentleyja:²

V gledališču, A (igralec) igra B (vloga/nastop) to C-ju (občinstvu), ki je koristnik.

Po drugi strani se drama ne ukvarja tako z učenjem spretnosti gledališča oziroma produkcijo, ampak z gradnjo domišljjskih izkušenj. Drama ustvarja dramatične situacije, ki jih raziskujejo udeleženci, in jih poziva, da se seznanijo s procesom, situacijo, premikanjem perspektiv v sedanosti, z identifikacijo in včasih z reševanjem problemov ter poziva k njihovemu globljemu razumevanju. Poudarek je na procesu: to je družbena

² Bentley, Eric (1964). *The life of drama*. New York: Applause Theatre Books.

dejavnost, ki se sklicuje in opira na več načinov govora in perspektiv ter na igranje vlog; pri tem se osredotoča na naloge in ne na posamezne interese. To udeležencem omogoča nov pogled. Tak pristop ustvarja možnost raziskovanja konceptov in problemov v središču človekovega stanja in gradi prostor za razmišljanje za pridobitev novega znanja o svetu. Drama se v večji meri ukvarja z otrokovimi doživetji in izkušnjami in ne toliko z vnaprej pripravljenimi situacijami. Premika se po nepretrgani izobraževalni zvezi, ki zajema veliko oblik, vse od enostavnega igranja vlog, ki je podobno otroškemu igranju, pa do celostno strukturiranih delitev (vključno s predstavo); še vedno pa se osredotoča na ugotavljanje priložnosti za učenje in kako le-te organizirati.

V drami je preko sodelovanja in opazovanja, A (igralec) hkrati B (vloga) in C (občinstvo) v procesu dojetja (proces, ki zajema tako sodelovanje kot opazovanje).

Če govorimo v kontekstu izobraževanja, potem nekaj našega dela izobražuje mlade v gledaliških in dramskih spretnostih, z namenom, da ta znanja uporabijo v gledališču ali da ga s poučevanjem prenesejo na druge. Vendar pa obstajajo v izobraževalnem gledališču in drami tudi globlji pomen in širše možnosti: za povezovanje misli in občutkov, da lahko mladi raziščejo in premislijo o vsebini, testirajo in preizkušajo nove ideje, pridobivajo novo znanje, ustvarjajo nove vrednote in gradijo na lastni učinkovitosti in samospoštovanju.

A.3. Kaj so ključne kompetence?

“Ključne kompetence v obliki znanja, spretnosti in odnosov, ustreznih za vsako vrsto okoliščin, so temeljnega pomena za vsakega posameznika v družbi, ki temelji na znanju. Zagotavljajo dodatno vrednost na trgu dela, socialne kohezije in aktivnega državljanstva ter omogočajo prožnost in prilagodljivost, zadovoljstvo in motivacijo. Ker bi te kompetence moral pridobiti vsak, to priporočilo predlaga referenčno orodje za države članice, da zagotovijo, da bodo te ključne kompetence v celoti vključene v strategijo in infrastrukturo, zlasti v okviru vseživljenjskega učenja.”

Ta citat prihaja iz priporočila, ki je leta 2006 prvič navajalo ključne kompetence.³ V projektu DICE smo raziskovali vpliv izobraževalnega gledališča in drame na petih od osmih predlaganih kompetenc, poleg tega smo sami predlagali še šesto kompetenco.

³ Priporočilo Evropskega parlamenta in Sveta glede ključnih kompetenc za vseživljenjsko učenje, 18. december 2006, [Uradni list L 394, 30.12. 2006].

A.4. Ustreznost projekta DICE za raziskavo na področju izobraževanja in izobraževalnega gledališča in drame

Lizbonska strategija je v skladu s priporočili za doseganje ciljev izobraževanja v Evropi opredelila osem ključnih kompetenc, vendar veliko ocenjevalnih programov za učence, kot so PISA (Program mednarodnega izobraževanja učencev), TIMSS (Trendi v mednarodnem znanju matematike in naravoslovja) ali PIRLS (Program mednarodnega ocenjevanja študentov), cilja predvsem na dve kompetenci: na sporazumevanje v maternem jeziku ter na matematično kompetenco in osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji. Obsežne mednarodne študentske ocene so, žal, omejene ne le v svoji osredotočenosti, ampak tudi v svojem metodološkem pristopu. Za oceno učenčevih sposobnosti uporabljajo skoraj izključno vprašalnike samo-poročanja in posamezne pisne teste. Redko pride do prizadevanj, ki ne bi zgolj merila oz. ocenjevala študente, temveč bi ocenjevala tudi učni proces, ki bi vodil do rezultatov.

V projektu DICE smo eksperimentirali z novimi pristopi in skušali prestopiti ovire. Ciljali smo na kompetence, ki jih programi ocenjevanja ponavadi pozabljajo in skušali uporabiti širša metodološka orodja, vključno s poročili učiteljev, z neodvisnim opazovanjem drame ali gledališča v izobraževanju in poročili gledaliških pedagogov o programih. Zbrali smo podatke o kompetencah ter njihovem izboljšanju. Namesto ene same vhodne točke podatkov smo imeli več vhodnih in izhodnih podatkov in paralelno z vsako ciljno skupino smo imeli še kontrolno skupino ter s tem učinek izmerili tako natančno, kot so nam omogočila statistična in psihološka orodja.

DICE dokazuje, da imamo za oceno nekaterih kompetenc, ki so jih veliki ocenjevalni programi učencev izpustili, na voljo uporabna, zanesljiva in veljavna orodja. Če so poleg kompetenc pisanja, številčnosti in digitalne kompetence za Evropo pomembne tudi druge kompetence, potem bi tudi ocena teh morala biti vključena v prihodnje ocenjevanje učencev.

Ne mislimo, da so orodja, ki jih predlagamo, najboljša za ocenjevanje učenčevih sposobnosti, po drugi strani pa se zavedamo, da so metode, ki jih uporabljajo PISA in

drugi ocenjevalni programi, predmet pedagoške kritike. Skratka, verjamemo, da bi bilo z ustreznimi sredstvi mogoče razviti ustrezna in verodostojna orodja za oceno tistih kompetenc, na katere veliki ocenjevalni programi za učence dandanes pozabljajo.

DICE ni poskušal dopolniti zgolj obsežnih ocenjevalnih programov za učence, temveč tudi ostale predhodne študije na področju izobraževalnega gledališča in drame. Najbolj razširjena značilnost teh raziskav je njihova kvalitativna narava. Po eni strani obstaja za to filozofska podlaga: raziskovalci s tega področja pogosto navajajo, da naravni in resnični učinek izobraževalnega gledališča in drame ne more biti zajet v vseh podatkih, saj kvantiteta neizogibno pomeni poenostavitev in prav gotovo zakrije najbolj pomembne značilnosti gledališča in drame. Če primerjate na primer, kako široka je opredelitev sporazumevanja v maternem jeziku (vključno z branjem, pisanjem, ustnim sporazumevanjem in izražanjem), s tem, kako ozka je metodologija za oceno, (pisni test), lahko razumete osnovo za takšno kritiko.⁴

Po drugi strani pa kvalitativni pristop ne more zlahka opisati učinka izobraževalnega gledališča in drame na kvantitativni način. To lahko vodi do težav pri sporazumevanju izven ozkega kroga strokovnjakov; vpliv bo še vedno marginaliziran in v veliki meri neodkrit v rednem izobraževanju. Zato je DICE skušal zbrati razpoložljive dokaze obeh kvantitativnih raziskav in nekaterih obstoječih kvantitativnih poskusov. Na njihovi podlagi smo poskušali razviti metodologijo, ki bi predstavljala most med kvalitativnimi in kvantitativnimi pristopi in uporabljala prednosti obeh.

Kolikor nam je znano, je DICE največja raziskava, ki je bila do sedaj izvedena na področju izobraževalnega gledališča in drame; razpolaga z največjim vzorcem populacije in najbolj kompleksnim načrtovanjem. V poglavju D.5 (širše verzije te knjige, ki jo najdete v angleškem jeziku na spletni strani www.dramanetwork.eu) smo poiskali in nakazali nekaj najbolj znanih predhodnih raziskav s tega področja in jih primerjali z našimi meritvami. Upamo, da smo lahko z vrsto na novo preizkušenih orodij prispevali k merjenju nekaterih najbolj zapletenih spretnosti in odnosov. Prav tako upamo, da so te raziskave šele začetek in da so podlaga za veliko nadaljnjih podobnih raziskav – kajti področje izobraževalnega gledališča in drame takšne raziskave resnično potrebuje.

⁴ Poglejte primer: Sjøberg, S. (2007): PISA and "Real Life Challenges": Mission Impossible? Contribution to Hopman (Ed): PISA according to PISA Revised Version Oct 8 2007 <http://folk.uio.no/sveinsj/Sjoberg-PISA-book-2007.pdf>

A.5. Ustreznost projekta DICE v trenutnih političnih razmerah

V tem poglavju si bomo ogledali pomembna idejna vprašanja, na katera se nanaša projekt DICE. Izobraževalno gledališče in drama sta posebna stroka in umetniška oblika – lahko sta zelo učinkovito in koristno povezana s številnimi drugimi področji: **izobraževanje, kultura, mladi, večjezičnost, socialna vključenost, podjetništvo, inovativnost**. Knjiga ni dovolj velika, da bi navedli vsa vprašanja, ki so trenutno pomembna na tem področju; vse, kar lahko naredimo, je, da prikažemo najbolj pomembna in njihove potencialne povezave z izobraževalnim gledališčem in dramo.

Današnja dolgoročno evropsko strategijo oblikuje »Evropa 2020: strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast.« Strategija opisuje nekaj točk, ki imajo močno povezavo z izobraževalnim gledališčem in dramo. Med petimi glavnimi cilji strategija omenja predvsem dva:⁵

- Dvigniti stopnjo zaposlenosti prebivalstva, starega od 20 – 64 let, s trenutnih 69 % na vsaj 75 %.
- Zmanjšati delež oseb, ki zgodaj končajo šolanje na 10 % (s sedanjih 15 %) in povečati delež prebivalstva, starega od 30 – 34 let, ki ima dokončano visokošolsko izobrazbo, z 31 % na vsaj 40 %.

Strategija Evropa 2020 posveča paradno pobudo izobraževanju in mladini:

Paradna pobuda se glasi: "Mladi in mobilnost"

Cilj pobude je izboljšati učinkovitost in mednarodno privlačnost visokošolskega izobraževanja v evropskih institucijah ter izboljšati splošno kakovost vseh ravni izobraževanja in usposabljanja, ki združuje odličnost in pravičnost ter spodbuja mobilnost mladih in udeležencev usposabljanja ter prispeva k izboljšanju zaposlitvenega položaja mladih.

V sklopu B – Rezultati bomo lahko videli, da imata izobraževalno gledališče in drama močan, izmerljiv in neposreden vpliv na dva cilja ter v veliki meri prispevata k vodilni pobudi (npr. učenec, ki redno obiskuje dramske aktivnosti, bolj uživa v šolskih aktivnostih).

V času publikacije tega dokumenta je predsedujoči trio predsedstva EU ravno na sredi svojega mandata. Belgijsko predsedstvo bo vodilo delo konzilija

⁵ <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>: preneseno 18.julija 2010, vse kotacije "Evropa 2020" v tej knjigi so kopirane iz tega dokumenta

do 31. decembra 2010; Madžarsko predsedovanje, ki bo trajalo pol leta, se bo pričelo 1. januarja 2011. Program belgijskega predsedovanja temelji na ciljih strategije Evrope 2020 in ima nekaj obetavnih ciljev na področju izobraževanja (npr. »V času belgijskega predsedovanja bo Svet sprejel smernice za ustanavljanje novih delovnih programov za izobraževanje in usposabljanje strokovnjakov do leta 2020.« str. 36) ter na področju kulture (npr. »Predsedstvo se strinja s temi strateškimi cilji Evropske kulturne agende. Gre za spodbujanje kulturne raznolikosti in medkulturnega dialoga, spodbujanje kulture kot katalizatorja ustvarjalnosti in pospeševanja kulture kot bistvenega sestavnega dela mednarodnih odnosov.« str. 37). Kolikor vemo, želi madžarsko predsedstvo nadaljevati cilje, ki jih je na obeh področjih postavilo belgijsko predsedstvo.⁶

Svet za izobraževanje, mladino in kulturo (EYC)⁷ (ki ga sestavljajo ministri za kulturo in izobraževanje držav članic EU) je pred kratkim sprejel več sklepov, ki imajo deloma močno povezavo z izobraževalnim gledališčem in dramo. Ti sklepi vključujejo:

- sklepe Sveta o spodbujanju ustvarjalne generacije: razvoj ustvarjalnosti in inovativne sposobnosti otrok in mladih z možnostjo kulturnega izražanja in dostopa do kulture⁸
- sklepe Sveta o prispevku kulture k lokalnemu in regionalnemu razvoju⁹
- sklepe Sveta o kompetencah, ki podpirajo vseživljenjsko učenje in pobudo za "nove spretnosti za nova delovna mesta"¹⁰
- sklepe Sveta o socialni razsežnosti izobraževanja in usposabljanja¹¹

Poleg tega je Svet¹² glede konkurenčnosti sprejel sklepe o oblikovanju inovativne Evrope.¹³ Zdi se, da številna področja, na katerih imata izobraževalno gledališče in drama upoštevanja vredne posledice, kot so ustvarjalnost, sposobnosti, spretnosti ter vseživljenjsko učenje, postajajo na ministrski ravni EU vse bolj pomembna.

Nič ne kaže na novo nastale pomembnosti izobraževanja in kulture bolj kot dejstvo, da je **Odbor za kulturo in izobraževanje pri Parlamentarni skupščini Sveta Evrope**¹⁴ razpravljal o programu belgijskega predsedstva le nekaj dni pred predložitvijo rokopisa. Razprava, ki je potekala 14. julija 2010, je bila v soglasju s programom predsedovanja in med drugimi točkami, se je predsedstvo zavezalo:

- podpirati razvoj ustvarjalnosti, inovativnosti in kulture kot sredstva za boj proti socialni izključenosti in
- določiti srednjeročne cilje za zmanjšanje števila mladih, ki končajo šolo brez

6 http://www.eu2010.be/files/bveu/media/documents/Programme_EN.pdf

7 <http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=416&lang=en>

8 http://www.se2009.eu/polopoly_fs/1.25380!menu/standard/file/Council%20conclu.pdf

9 http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/114325.pdf

10 http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/educ/114376.pdf

11 http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/educ/114374.pdf

12 <http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=412&lang=en>

13 <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/NewsWord/en/intm/114637.doc>

14 http://www.se2009.eu/polopoly_fs/1.25380!menu/standard/file/Council%20conclu.pdf

kvalifikacij za 10% in povečanje števila tistih, ki pridobijo visokošolsko diplomo in poklicne kvalifikacije prav tako za 10 %.

Politična vprašanja **Evropske komisije** je nemogoče povzeti na nekaj straneh, zato bomo poskušali navesti seznam najbolj pomembnih področij. Generalni direktorat za izobraževanje in kulturo, ki usklajuje izobraževanje, kulturo in mladino, je v preteklih letih sprejel nekaj pomembnih ukrepov.

Kulturna strategija je bila prvič definirana leta 2007, in sicer v okviru Evropske agende za kulturo v svetu globalizacije, kateri je sledil Delovni načrt za kulturo 2008-2010.¹⁵ Komisija je pravkar sprejela poročilo o napredkih ciljev Agende za obdobje do 2007 in o prednostih nalogah načrta dela Sveta za kulturo za obdobje 2008-2010¹⁶.

Pomemben preboj v sodelovanju na kulturnem področju je bil začetek strukturalnega dialoga na treh tematskih platformah.¹⁷ Prva platforma se imenuje Mavrična platforma za medkulturno Evropo,¹⁸ ki je bila ustanovljena s pomočjo krovnih kulturnih organizacij in je izdala Mavrični dokument (medkulturni dialog: iz prakse do idejne usmeritve oz. politike in nazaj).¹⁹ Na podlagi svoje uspešne komunikacije z Evropsko komisijo, se je DG EAC (Generalni direktorat za izobraževanje in kulturo) odločil, da ustanovi dodatni platformi: »Dostop do kulture« ter »Kulturne in ustvarjalne industrije«. Vse tri platforme delujejo na področju političnih priporočil, ki se nanašajo na njihovo področje.

Ti trije politični dokumenti so:

- Medkulturni dialog kot cilj kulturnega programa EU: Povzetek študije in priporočila²⁰
- Civilna platforma o dostopnosti kulture "Politične smernice"²¹
  - ZELENA KNJIGA – razkriva potencial kulturnih in ustvarjalnih industrij.²²

Drugi del kulturne strategije temelji predvsem na podobni enakopravni in participativni metodi, čeprav so udeleženci drugi: OMC – Odprte metode usklajevanja.

OMC ponujajo nov okvir za sodelovanje med državami članicami, tako da so nacionalne politike usmerjene v določene

15 http://europa.eu/legislation_summaries/culture/cu0001_en.htm

16 http://ec.europa.eu/culture/news/news2762_en.htm

17 http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/doc1199_en.htm

18 <http://www.intercultural-europe.org/>

19 <http://rainbowpaper.labforculture.org/signup/>

20 <http://www.intercultural-europe.org/docs/PIEICDstudy2010def.pdf>

21 http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/doc/PlatformAccessCulture_guideline_july_09.pdf

22 http://ec.europa.eu/culture/our-policy-development/doc2577_en.htm

skupne cilje. V okviru te medvladne metode so države članice druga drugo ocenile (kolegijsko ocenjevanje), pri čemer ima Komisija nadzorno vlogo. Delovne skupine OMC so nekaj dni pred predložitvijo tega dokumenta²³ objavile poročila za obdobje 2008-2010. Ta poročila so:

1. mobilnost umetnikov in drugih strokovnjakov
2. mobilnost zbirk
- 3. močnejša sinergija med kulturo in izobraževanjem**²⁴
4. EUROSTAT (Evropski statistični urad) statistične skupine za kulturo
5. kulturne in ustvarjalne industrije.

Strategije izobraževanja²⁵ temeljijo na Strateškem okvirju za Evropsko sodelovanje na področju izobraževanja in usposabljanja ("**ET 2020**")²⁶. Zanj je značilno, da ima večina poglavij dokumenta povezavo z našimi dokumenti (glejte sklop C).

Trenutno najpomembnejši dokument strategije za mlade je Resolucija Sveta o prenovljenem okvirju za evropsko sodelovanje na področju mladih (2010-2018)²⁷.

V središču Komisije in njenih podružnic so še številna druga področja, na katere vplivata izobraževalno gledališče in drama. Eno takih področij je ustvarjalnost. Po našem mnenju so najpomembnejše novejšje publikacije naslednje:

- Umetnost v izobraževanju in ustvarjalnosti: Literarno poročilo²⁸ (ta publikacija je neposredno povezana z našim področjem)
- Vpliv kulture na ustvarjalnost – študija KEA (Posvetovalnica, ustvarjena v Bruslju, specializirana za področje kulture, ustvarjalnosti, medijev in športa) za GD EAC (Generalni direktorat za izobraževanje in kulturo)²⁹
- Manifest evropskih veleposlanikov za ustvarjalnost in inovacije³⁰
- Ocenjevanje ustvarjalnosti: knjiga in materiali konferenc³¹
- Ustvarjalnost v evropskih šolah: Anketa o učiteljih.³²

Eurydicevo poročilo o **umetnostni in kulturni vzgoji na evropskih šolah**³³, predstavlja dobro podlago za naše področje, kajti zajema institucionalno ozadje območja.

23 http://ec.europa.eu/culture/news/news2742_en.htm

24 http://ec.europa.eu/culture/news/news2742_en.htm

25 http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc1120_en.htm

26 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:119:0002:0010:EN:PDF>

27 http://ec.europa.eu/youth/pdf/doc1648_en.pdf

28 <http://www.creativitycultureeducation.org/data/files/5-b-arts-in-education-and-creativity-2nd-edition-91.pdf>

29 http://www.keanet.eu/docs/execsum_creativity_english%20.pdf

30 http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/year09/manifesto_en.pdf

31 http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc2082_en.htm

32 http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC55645_Creativity%20Survey%20Brochure.pdf

33 http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/113EN.pdf

Učenci, ki redno sodelujejo pri dramskih delavnicah, so bolj pripravljeni voliti in aktivno sodelovati v javnih zadevah (glej točko B.3). Na ta način bi lahko bila izobraževalno gledališče in drama koristno orodje za usmerjanje učencev k odprtemu posvetovanju Evropske komisije, kot sta na primer "Socialni dialog"³⁴ ali "Vaš glas v Evropi"³⁵.

A.6. Uvod v raziskovalno metodologijo

Naša raziskava je medkulturna in longitudinalna, kar pomeni, da smo merili učinek izobraževalnega gledališča in drame v različnih kulturah (medkulturno) ter v določenem časovnem obdobju (longitudinalno). Pri preučevanju učinkov na ključne kompetence imamo v mislih štiri pomembne vidike raziskave:

1. *Kultura*: podatki so vzeti s področja vzgoje in izobraževanja dvanajstih različnih narodov (glej sliko 2). V našem vzorcu so zastopani sever, jug, zahod, vzhod, EU in ne EU države.
2. *Vrste gledaliških in dramskih aktivnosti v izobraževanju*: V vsaki kulturi so bile s pomočjo različnih metod ocenjene tri različne skupine (glej sliko 2 in 4):
  - a. Raziskovane skupine z enkratnimi delavnicami: v katerih smo ocenili učinke nekaj ur trajajoče delavnice (npr. Gledališče v izobraževanju TIE),
  - b. Raziskovane skupine z »rednimi gledališkimi in dramskimi aktivnostmi«, pri katerih smo ocenjevali učinke delavnic; najmanj 10 v obdobju štirih mesecev (npr. skupina mladih, ki pripravlja gledališko predstavo),
  - c. Kontrolne skupine za enkratne in redne raziskovane skupine v katerih so bili mladi, ki se niso udeležili gledaliških in dramskih aktivnostih na področju izobraževanja. Te skupine mladih so obiskovale iste šole ali pa so pripadale podobnemu okolju kot skupine raziskovalne narave. Ko smo naredili poskus

34 <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=329&langId=en>

35 http://ec.europa.eu/yourvoice/index_en.htm

za določitev učinkov ene spremenljivke, se kontrola uporablja za zmanjšanje nenamernih vplivov drugih spremenljivk na istem sistemu. V raziskavi DICE se je vsaka skupina mladih, ki jih je zajela raziskava, in ki je sodelovala v izobraževalnih gledaliških in dramskih aktivnosti, ujemala s kontrolno skupino in je imela toliko istih lastnosti, kot je le mogoče (v večini primerov iz iste šole in istega leta). Idealno je, če je edina razlika med njimi zgolj ta, da niso sodelovali v izobraževalnih gledaliških in dramskih aktivnostih.

3. *Starost učencev:* Raziskovalna študija je vključevala mlade, stare od 13 do 16 let. Pri raziskavi smo se odločili za skupino mladih, ker: (1) so iz vidika razvojne psihologije to leta, pri katerih se oblikuje odnos (npr. prepričanja lastne učinkovitosti). Z vidika ključnih kompetenc odnosi niso bili kaj dosti poudarjeni, vendar so mladostniki pri oblikovanju svoje identitete odvisni od socialne interakcije. Zanimalo nas je, kako lahko izobraževalno gledališče in drama pomagata mladim v njihovem zelo občutljivem obdobju, (2) opredelitve ključnih kompetenc so predlogi za »izhodne podatke« in »pomembni usmerjevalci« za izobraževanje: pri starejših otrocih je to bolj vidno (3) je eden od ciljev izobraževanja priprava na življenje: to je mogoče najbolje meriti pri starejših otrocih; (4) se izobraževalne gledališke in dramske aktivnosti za to starostno skupino v evropskih državah razlikujejo: medtem ko je v nekaterih državah malo izobraževalnega gledališča in drame za to starostno skupino (npr. Norveška), so v drugih državah učitelji gledališča in drame prepričani, da je razvoj sposobnosti, stališč in spretnosti s pomočjo izobraževalnih, gledaliških in dramskih dejavnosti v tej starostni skupini zelo učinkovit (npr. na Madžarskem); (5) je v tej starostni skupini več možnosti za zanesljivo ocenjevanje odnosa (npr. pri zelo mladih otrocih vprašalniki niso zanesljivi).
4. *Čas:* za dokaz nekaterih zanesljivih vplivov izobraževalnih gledaliških in dramskih dejavnosti na ključne kompetence sta bili izvedeni dve longitudinalni raziskavi: 4-mesečna za redne dejavnosti in kratka (enomesečna) za enkratne dejavnosti (glej sliko 3).

Zbiranje podatkov je potekalo:

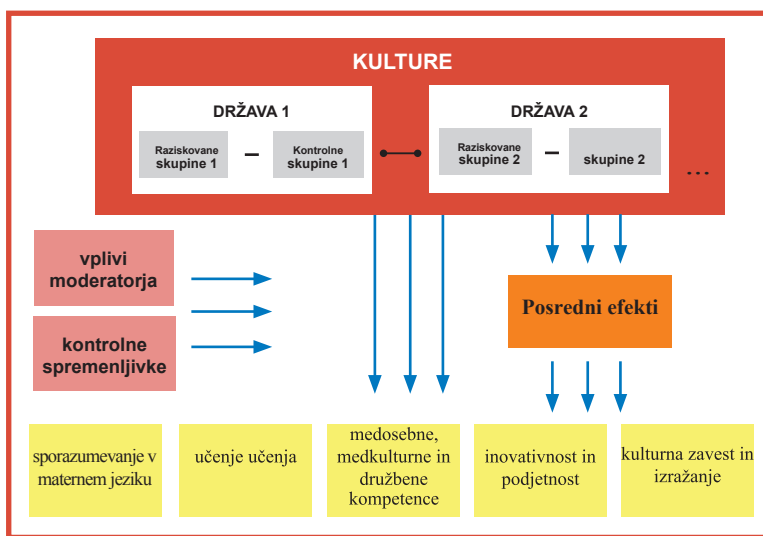
- a. Za skupine z enkratno delavnico po metodi gledališče ali drama v izobraževanju ter njihove kontrolne skupine (v obdobju med 1. oktobrom 2009 in 31. januarjem 2010):
  - *Vhodni podatki-vprašalnika: dva tedna pred izvedbo,*
  - *Podatki opazovanja: med izvedbo,*
  - *Izhodni podatki-vprašalnika: dva tedna po izvedbi.*
- b. Za skupine z rednimi gledališkimi in dramskimi dejavnostmi ter njihove kontrolne

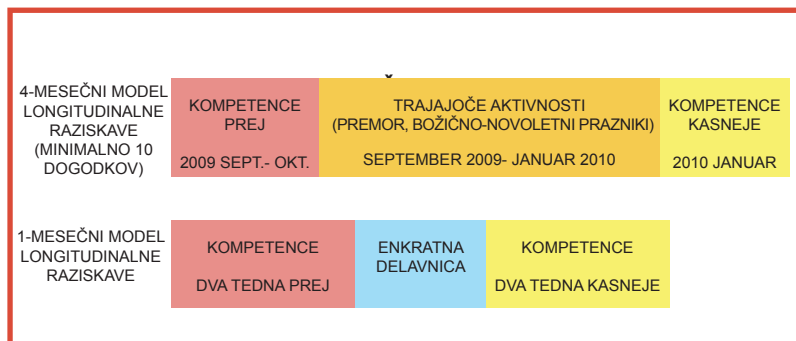
skupine:

- *Vhodni podatki-vprašalnika: med 21. septembrom in 15. oktobrom 2009*
- *Podatki opazovanja: v času delovanja gledališke in dramske aktivnosti, v času med 15. novembrom in 15. decembrom 2009*
- *Izhodni podatki-vprašalnika: januar 2010 (za nekaj skupin: december 2009).*

Če povzamemo: za enkratne raziskovalne skupine traja obdobje raziskave 4 tedne, za redne pa od 3 do 4 mesece. Čeprav je bilo ocenjevalno obdobje kratko, je trajalo dovolj časa, da bi se lahko pokazale morebitne spremembe, in da bi lahko napovedali, kakšen učinek bi imel specifičen program na dolgi rok. (Če v roku štirih mesecev pride do majhnih, vendar izrazito pozitivnih sprememb, lahko čez nekaj let pričakujemo veliko spremembo v isti smeri.)

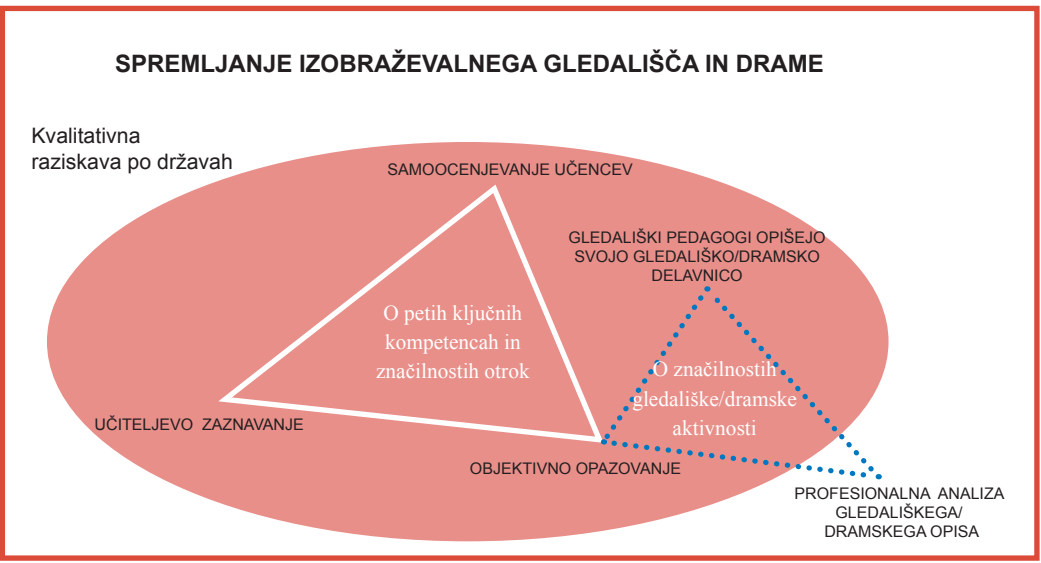
Slika 2. Medkulturni aspekt raziskave

Slika 3. Časovni aspekt raziskave (longitudinalna oblika)

Slika 4. Vzorec državne strukture

Slika 5. Vrste in razmerja med različnimi tipi podatkov

B Rezultati

B.0. Opisna statistika

Število ocenjenih učencev

Raziskava DICE vsebuje podatke o vseh skupaj 4.475 učencih. Število fantov in deklet je enako. Na posameznem učencu smo merili 1.080 spremenljivk.³⁶

To pomeni točno 4.833.000 celic unikatnih podatkov, preučevanje več sto tisoč povezav, interakcij in odnosov, 1.23 GB veliko statistično mapo izhodnih podatkov (samo prve in splošne analize) in potencial za številne publikacije v naslednjih letih. Tiste ugotovitve, ki se zdijo najbolj pomembne, so prvič predstavljene.

³⁶ Vključuje originalno izmerjene in izračunane variable, primeri za lestvico povprečnih rezultatov.

Glavne značilnosti, ki smo jih ocenjevali oz. izmerili v izobraževalnih gledaliških in dramskih programih

Izmed 111 različnih izobraževalno gledaliških in dramskih programov jih je bilo

- 56 rednih in 55 enkratnih delavnic.
- 83 skupin je bilo homogenih (študenti iz istega razreda) in 25 heterogenih (učenci so bili iz različnih razredov ali šol) (v 3 primerih manjkajo podatki).
- Razporeditev programov med državami je bilo naslednja:
Češka: 4, Madžarska: 26, Nizozemska: 6, Norveška: 7, Palestina: 13, Poljska: 10, Portugalska: 6, Romunija 7, Srbija: 7, Slovenija: 12, Švedska: 7, Velika Britanija: 6.

Vzorec ni samo velik, ampak tudi heterogen in je zato reprezentativen za izobraževalne gledališke in dramske aktivnosti v Evropi.

B.1. Vpliv izobraževalnega gledališča in drame na ključno kompetenco “Sporazumevanje v maternem jeziku”

Analiza podatkov, kjer učence, ki se redno udeležujejo izobraževalnih gledaliških in dramskih aktivnosti, primerjamo s tistimi, ki se takih aktivnosti ne udeležujejo, prikazuje pomembne razlike, ki so vidne na naslednjih lestvicah:

Prosimo, da upoštevate naslednje: zaradi velikosti in kompleksnosti podatkov, bi za vse rezultate raziskav potrebovali več sto (ali še celo več tisoč) strani. Rezultati, prikazani tukaj, so le izbrani. Objava vseh natančnih rezultatov bo naloga naslednjih let.

Sporazumevanje v maternem jeziku

je zmožnost izražanja in razumevanja misli, čustev in dejstev v pisni in ustni obliki (poslušanje, govor, pisanje in branje) ter jezikovne interakcije na ustrezen način v vseh družbenih in kulturnih okoljih – izobraževanje in usposabljanje, delo, dom in prosti čas, v skladu s potrebami in okoliščinami.

Priporočilo Evropskega parlamenta in Sveta glede ključnih kompetenc za vseživljenjsko učenje, 18. december 2006

Lestvica	Nekatera tipične trditve za lestvice	Srednja vrednost tistih, ki sodelujejo v drami	Srednja vrednost tistih, ki NE sodelujejo v drami	Razlika	Pomen
Branje in razumevanje (samoevalvacija)	“Z lahkoto razumem šolske učbenike.” “Rad/a berem.” “Razumem prisposodbe, simbole”	3.8459	3.6352	4.21 %	p<0.000
Samozavest in komunikacija (samoevalvacija)	“Pred velikim občinstvom mi je nerodno govoriti” (rezultat velja obratno) “Upam si izraziti svoje mnenje.”	3.7929	3.5499	4.86 %	p<0.000
Smisel za humor (samoevalvacija)	“Imam smisel za humor.”	4.2508	4.0723	3.57 %	p<0.000

Tabela 1. Učenci, ki se redno udeležujejo izobraževalnih gledaliških in dramskih dejavnosti, v primerjavi s tistimi, ki se teh dejavnosti ne udeležujejo, v skladu s ključno kompetenco “Sporazumevanje v maternem jeziku”

Skratka, zdi se, da so študenti, ki se redno udeležujejo izobraževalnih gledaliških in dramskih dejavnosti, bolj samozavestni kar se tiče branja, razumevanja nalog, komunikacije in smisla za humor.

Pomen, vrednost p:

v statistikah je rezultat statistično pomemben, če se po vsej verjetnosti ni pojavil po naključju. Stopnja pomembnosti je izražena z vrednostjo p, in nižja kot je, bolj pomemben je rezultat. Vrednost p naj bi bil pomnožena s 100 in izražena kot procent, npr. ko je $p=0.02$ pomeni, da je možnost, da je rezultat nastal po naključju, 2 %. V sociologiji imamo $p<0.05$ za pomemben in $p<0.01$ kot zelo pomemben. VSI rezultati, prikazani v tej knjigi, so pomembni ($p<0.05$ ali manj). Če je $p<0.00$, ima ključen pomen in pomeni, da je zelo majhna verjetnost, da je rezultat nastal po naključju in zelo verjetno, da je nastal zaradi vpliva, ki smo ga merili. Tega ne bomo ponavljali pri vsaki tabeli; prosimo, zapomnite si, da je tako visoka vrednost v družbenih vedah zelo redka, kar pomeni, da imajo vsi rezultati, o katerih smo govorili, izredno velik pomen.

B.2. Vpliv izobraževalnega gledališča in drame na ključno kompetenco “Učenje učenja”

Analiza podatkov, kjer učence, ki se redno udeležujejo izobraževalnih gledaliških in dramskih dejavnosti, primerjamo s tistimi, ki se teh dejavnosti ne udeležujejo, prikazuje pomembne razlike, ki so razvidne iz naslednjih lestvic:

Učenje učenja

‘Učenje učenja’ je zmožnost

prizadevanja in vztrajanja v učenju.

Posamezniki bi morali biti sposobni organizirati svoje lastno učenje, vključeno skozi efektivno upravljanje časa in informacij, tako individualno kot v skupinah. Kompetenca vključuje ozaveščenost učnega procesa in potreb, identificiranje priložnosti, ki so na voljo in zmožnost premagovanja ovir za uspešno učenje. Pomeni pridobitev, procesiranje in asimilacijo novega znanja in spretnosti, kot tudi iskanje navodil, ki jih primerno uporabimo. Učenje učenja napelje učence, da gradijo na prejšnjih življenjskih izkušnjah ter izkušnjah pri učenju, tako da dodajajo znanje in spretnosti v različnih kontekstih – doma, v službi, v izobraževanju in vzgoji. Motivacija in samozavest sta ključni za posameznikovo kompetenco.

Priporočilo Evropskega parlamenta in Komisije glede ključne kompetence za vseživljenjsko učenje, 18. december 2006

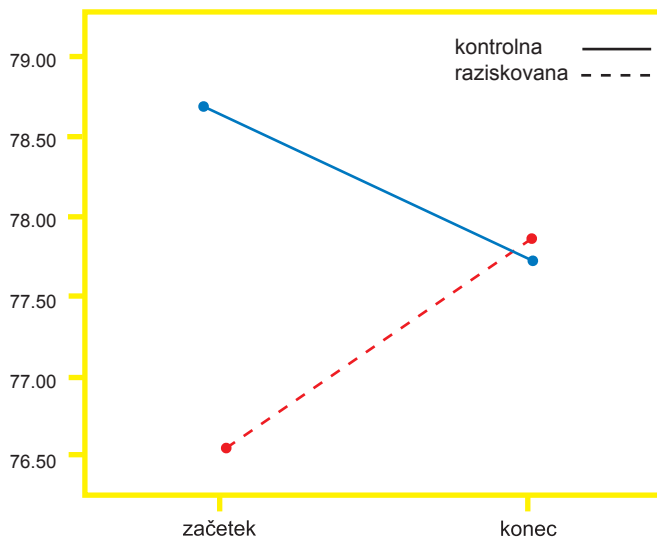
Lestvica	Nekatera tipične trditve za lestvice	Srednja vrednost tistih, ki se udeležujejo drame	Srednja vrednost tistih, ki se drame NE udeležujejo	Razlika	Pomen
Ustvarjalnost (samoevalvacija)	“Zame je pomembno, da uporabljam svojo domišljijo.” “Zame je pomembno, da sem kreativen (npr. eksperimentiram, delam na različne načine).”	3.6045	3.2586	6.9 %	p<0.000
Uživanje v šoli	“Moj Pouk je zanimiv.” “Rad/a prihajam v šolo.” “Moji učitelji vedo, kako me lahko najbolje naučijo.”	3.2968	3.1713	2.51 %	p<0.000

Tabela 2. Učenci, ki se redno udeležujejo izobraževalnih gledaliških in dramskih dejavnostih, v primerjavi s tistimi, ki se teh dejavnosti ne udeležujejo, v skladu s ključno kompetenco “Učenje učenja”

Skratka, zdi se, da so tisti učenci, ki se redno udeležujejo izobraževalnega gledališča in drame, bolj ustvarjalni in rajši hodijo v šolo od svojih sošolcev ter bolj uživajo v šolskih dejavnostih.

Učinek izobraževalnega gledališča in drame na ustvarjalnost se zdi očiten. Rezultati raziskave hipotezo potrjujejo. Graf na naslednji sliki prikazuje spremembe med vhodnimi in izhodnimi rezultati kontrolne in raziskovane skupine na samoevalvacijski lestvici ustvarjalnosti, in sicer med učenci, ki se prej niso udeleževali izobraževalnega gledališča in drame. Razlika je pomembna ($p < 0.028$).

V nekaterih primerih imajo lahko izobraževalno gledališče ter dramske aktivnosti vpliv na povprečne ocene učencev (vključene so vse ocene in ne samo tiste iz družboslovja). Takšen vpliv je viden v stalnih skupinah v Palestini, kjer so ocene izračunane v procentih. Naslednji graf prikazuje prav to.

Slika 6. Razlika povprečnih ocen med skupino, kjer so učenci bili 3 mesece vključeni v izobraževalne gledališke in dramske dejavnosti, in kontrolno skupino, ki se teh dejavnosti ni udeleževala.

Če upoštevamo, da je bil čas med vhodnimi in izhodnimi meritvami zgolj tri mesece, si lahko predstavljamo, kakšen bi bil še le dolgoročni učinek izobraževalnih gledaliških in dramskih dejavnosti na uspešnost učencev v šoli.

B.3. Vpliv izobraževalnega gledališča in drame na ključno kompetenco "Medosebne, medkulturne in socialne kompetence ter državljanska kompetenca"

Medosebne, medkulturne in socialne kompetence ter državljanska kompetenca

Te kompetence zajemajo vse oblike vedenja, ki usposablja posameznike za konstruktivno in učinkovito sodelovanje v socialnem in poklicnem življenju, zlasti v vse bolj različnih družbah ter za reševanje morebitnih sporov, kjer je to potrebno. Civilna kompetenca posameznike usposablja za polno udeležbo v državljanem življenju na podlagi socialnih in političnih konceptov in struktur ter želje za dejavno in demokratično udeležbo.

Prporočilo Evropskega parlamenta in Komisije glede ključne kompetence za vseživljenjsko učenje, 18. december 2006

Analiza vnesenih podatkov, kjer učence, ki se redno udeležujejo izobraževalnih gledaliških in dramskih dejavnosti, primerjamo s tistimi, ki se teh dejavnosti ne udeležujejo, kaže pomembne razlike na naslednjih lestvicah:

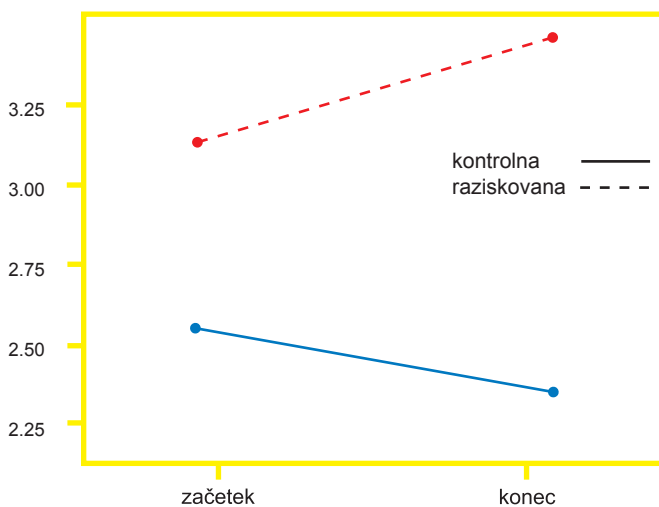
Lestvica	Nekatera tipične trditve za lestvice	Srednja vrednost tistih, ki se udeležujejo drame	Srednja vrednost tistih, ki se ne udeležujejo drame	Razlika	Pomembnost
Pogled z empatične perspektive	"Včasih poskušam razumeti svoje prijatelje bolje, tako da si zamišljam, kako oni vidijo stvari." "Mislim, da obstajata dve plati in jaz poskušam videti obe."	3.7108	3.5845	2.53 %	p<0.000
Empatična skrb	"Pogosto sem obziren do ljudi, ki imajo manj sreče kot jaz." "Ko vidim, da nekoga izkoriščajo, postanem do te osebe zaščitniški.«	3.9145	3.7072	4.15 %	p<0.000
Reševanje problemov	"Rešujem večino vsakdanjih problemov." "Rešujem večino emocionalnih izbruhov, ki privrejo na plan." "Rad iščem različne načine za rešitev problema."	3.7542	3.6419	2.25 %	p<0.000
Soočanje s stresom	"Svoja dejanja načrtujem." "Probleme skušam analizirati, zato da jih lahko bolje razumem."	3.6978	3.6420	1.12 %	p < 0.052

Lestvica	Nekatera tipična vprašanja lestvice	Srednja vrednost tistih, ki se udeležujejo drame	Srednja vrednost tistih, ki se ne udeležujejo drame	Razlika	Pomembnost
Dominantnost v razredu	"Kako ocenjuješ svojo situacijo v razredu? Izberi sebi najbolj primeren odgovor. 1. Sem dominantna oseba med krogom sošolcev v razredu. 2. Nisem dominantna oseba, a imam družbo, ki ji pripadam. 3. Ne pripadam nobeni družbi, a imam prijatelje. 4. Ponavadi sem sam.«	2.17	2.11	1.2 %	p < 0.020
Kako sprejemamo izločene skupine v družbi (najbolj antipatične etničnosti, manjšine ali narodi)	"1. Ne bi imel težav živeti z njimi." 2. Ne bi imel težav, če bi bili moji sosedi. 3. Ne bi imel težav, če bi v šoli sedeli za isto mizo. 4. Ne bi imel težav jim pomagati na ulici, če bi imeli težave.	3.1865	2.5051	13.63 %	p < 0.000
Socialna sprejetost druge nacionalnosti	5. Ne bi me motilo, če bi bili prijatelji. 6. Ne bi me motilo imeti fanta/ dekle, ki je..."	3.3333	2.7183	12.3 %	p < 0.000
Volja do glasovanja	" Če bi imeli možnost, da postanete del demokratskega odločanja in možnost izraziti svoje mnenje; in bi lahko šli volit, ali bi volili - v šoli (npr. volitve za študentski svet) - v svojem mestu (npr. volitve za mestni svet?) - v svoji državi (npr. splošne volitve) - volitve v Evropski parlament	0.6611	0.5831	7.8 %	p < 0.000
Aktivna udeležba	"Ali si lahko predstavljate sebe: - da sodelujete v kampanji ali argumentirate pomemben javni problem - da izrazite svoje mnenje glede določenega problema v medijih - da kot aktivist sodelujete v humanitarni kampanji?«	0.6420	0.5268	11.5 %	p < 0.000

Tabela 3. Učenci, ki se redno udeležujejo izobraževalnih gledaliških in dramskih dejavnosti v primerjavi s tistimi, ki se teh dejavnosti ne udeležujejo v skladu s ključno kompetenco "medosebne, medkulturne in socialne kompetence ter državljanska kompetenca".

Če povzamemo, učenci, ki redno sodelujejo v izobraževalnem gledališču in drami so bolj empatični: pokažejo skrb za druge in so sposobni spreminjati perspektive. Bolje obvladajo stres in lažje rešujejo probleme. Verjetneje je, da bodo osrednji lik v razredu. So bolj strpni do narodnih manjšin in tujcev. Postanejo bolj aktivni državljani: več verjetnosti je, da se udeležijo volitev in sodelujejo v javnih zadevah.

Na sliki 7 je prikazana sprememba socialnega sprejemanja med raziskovano in kontrolno skupino.

Slika 7. Razlike med raziskovanimi skupinami (učenci, ki so redno sodelovali v izobraževalnih gledaliških in dramskih dejavnostih) in kontrolnimi skupinami (učenci, ki niso sodelovali v gledaliških in dramskih dejavnostih) v sprejemanju najbolj nesprejete manjšine v državi..

B.4. Vpliv izobraževalnega gledališča in drame na ključno kompetenco “Inovativnost in podjetništvo”

Za merjenje te kompetence smo ustvarili dve lestvici: ena je bila samoevalvacija podjetništva in inovacije, druga pa merjenje stopnje predanosti za doseganje

Inovativnost in podjetništvo

Podjetnost pomeni sposobnost posameznika, da uresniči svoje zamisli. Vključuje ustvarjalnost, inovativnost in sprejemanje tveganj ter sposobnost načrtovanja in vodenja projektov za doseg ciljev. Spodbuja posameznika v vsakdanjem življenju doma in v družbi, zaposlenim pomaga pri razumevanju ozadja njihovega dela in pri izkoriščanju priložnosti, hkrati pa je podlaga za bolj specifične spretnosti in znanja, ki ga podjetniki potrebujejo za vzpostavitev socialne ali gospodarske dejavnosti.

Priporočila Evropskega parlamenta in Sveta glede kompetence za vseživljenjsko učenje, 8. december 2006

dolgoročnih ciljev. Analiza vhodnih merjenih podatkov, kjer učence, ki se redno udeležujejo izobraževalnih gledaliških in dramskih dejavnosti, primerjamo s tistimi, ki se teh dejavnosti ne udeležujejo, kaže pomembne razlike na naslednjih lestvicah:

Lestvica	Nekatera tipične trditve za lestvice	Srednja vrednost tistih, ki se udeležujejo drame	Srednja vrednost tistih, ki se NE udeležujejo drame	Razlika	Pomen
Samoevalvacija podjetništva in inovacije	“Znam opaziti priložnosti in možnosti za spremembe, kjer jih drugi ne vidijo oziroma jih ne želijo videti.” “Če zagledam priložnost, sem zmožen premagati strah.”	3.7021	3.5393	3.26 %	p<0.000
Stopnja predanosti	“Ali meniš, da si nadarjen/a za naslednje stvari, ali pa da se boš zanje zanimal/a, ko odrasteš, v prihodnosti.	3.3624	3.2431	2.39 %	p<0.000

Tabela 4. Učenci, ki se redno udeležujejo izobraževalnih gledaliških in dramskih dejavnosti, v primerjavi s tistimi, ki se teh dejavnosti ne udeležujejo, v skladu s ključno kompetenco “Inovativnost in podjetništvo”

Skratka, učenci, ki se redno udeležujejo izobraževalnih gledaliških in dramskih aktivnosti, so bolj inovativni in podjetni in pokažejo več predanosti svoji prihodnosti ter imajo več načrtov.

B.5. Vpliv izobraževalnega gledališča in drame na ključno kompetenco “Kulturna zavest in izražanje”

Analiza vhodnih merjenih podatkov, kjer učence, ki se redno udeležujejo izobraževalnih gledaliških in dramskih dejavnosti, primerjamo s tistimi, ki se teh

Kulturna zavest in izražanje

Spoštovanje pomena kreativnega izražanja zamisli, izkušenj in čustev v različnih medijih vključuje glasbo, uprizoritvene umetnosti, literaturo in vizualno umetnost. Prav tako gre za samoizražanje skozi različne medije [...]. Sposobnosti vključujejo tudi zmožnost povezovanja lastnih ustvarjalnih in izraznih pogledov s pogledi drugih. Močan občutek identitete je osnova za spoštovanje in odprt odnos do različnosti kulturnega izražanja.

Priporočilo Evropskega parlamenta in Sveta glede ključne kompetence za vseživljenjsko učenje, 18. december 2006

Lestvica	Nekatera tipična vprašanja lestvice Kako pogosto ...	Srednja vrednost tistih, ki se udeležujejo drame	Srednja vrednost tistih, ki se NE udeležujejo drame	Razlika	Pomembnost
Obiskovanje klasičnih kulturnih dogodkov	“ogled/obisk razstave?” “ogled/obisk gledališke predstave?” “obisk koncerta klasične glasbe?”	3.4078	2.9535	9.09 %	p<0.000
Obiskovanje kina	“ogled filma v kinu?”	4.4528	4.3727	1.6 %	p<0.014
Obiskovanje popularnih kulturnih dogodkov	“ogled koncerta popularne glasbe?” “ogled/obisk plesne predstave?”	3.7875	3.4579	6.59 %	p<0.000
Sodelovanje v umetniških dejavnostih	“obisk ustvarjalne delavnice?” “obisk filmskega tečaja?”	2.0668	1.4084	13.17 %	p < 0.000
sodelovanje v novih medijih in glasbi	“ustvarjaš glasbo?” “snemaš lastne filme?”	2.2200	1.8714	7.00 %	p < 0.000
pisanje	“pišeš kratke zgodbe/romane/poezijo/igre?” “pišeš dnevnik? ”	2.6119	1.7901	16.44 %	p < 0.000
sodelovanje v vizualnih umetnostih	“rišeš ali slikaš?” “delaš z rokami (umetnost in rokodelstvo)?”	2.8861	2.4990	7.74 %	p < 0.000
sodelovanje v vizualni umetnosti	“plešeš?” “sodeluješ v plesni skupini?”	2.7005	1.9333	15.34 %	p < 0.000
pomembnost	“kako pomembna je zate kultura?”	7.93	7.21	7.2%	p < 0.000

Tabela 5. Učenci, ki se redno udeležujejo izobraževalnih gledaliških in dramskih dejavnostih, v primerjavi s tistimi, ki se teh dejavnosti ne udeležujejo, v skladu s ključno kompetenco “Kulturna zavest in izražanje”

dejavnosti ne udeležujejo, kaže pomembne razlike na naslednjih lestvicah: Rezultate lahko povzamemo: Udeležba v izobraževalnih gledaliških in dramskih dejavnosti ima močan učinek prenosa na druge zvrsti umetnosti in kulture, ne le na uprizoritvene umetnosti, ampak tudi na pisanje, ustvarjanje glasbe, filmov, na ročne spretnosti ter na udeležbe v vseh zvrsteh umetniških in kulturnih dejavnosti. Rezultati jasno kažejo pozitiven učinek izobraževalnega gledališča in na razvoj družbe: največji vpliv je zaznati na skupinskih kulturnih aktivnostih.

B.6. Vpliv izobraževalnega gledališča in drame na ključno kompetenco “Vse to in še več”

Poglejmo si, ali udeležba v izobraževalnih gledaliških in dramskih dejavnostih vpliva na kakovost življenja na splošno ter na sodelovanje mladih pri različnih dejavnostih in v družbenih odnosih.

Spodnja tabela prikazuje, koliko časa so v povprečju učenci porabili za različne dejavnosti. Učence, ki so izjavili, da redno sodelujejo

pri izobraževalnih gledaliških in dramskih dejavnostih, smo primerjali s tistimi, ki se teh dejavnosti ne udeležujejo. Kadar je razlika med obema skupinama pomembna ($p < 0.05$ ali ponavadi boljši), smo jo označili z belo barvo, tako da je jasno razvidno, katera skupina ima višje povprečje.

Čeprav so nekatere izmed izmerjenih sprememb, ki so predstavljene v knjigi, komaj zaznavne (medtem ko so nekatere zelo opazne) je potrebno poudariti, da je med vhodnimi in izhodnimi meritvami poteklo le od 1-4 mesecev. Samo predstavljate si lahko učinek kontinuiranega vključevanja izobraževalnega gledališča in drame v šolski kurikulum: Če imata lahko izobraževalno gledališče in drama (kot je razvidno iz raziskave) vpliv na vse kompetence samo v nekaj mesecih, lahko sklepamo, da je omenjeni vpliv veliko večji na daljši rok.

Ali redno sodelujete v dramskih ali gledaliških delavnicah ali učnih urah? (vhodne meritve)	NE		DA
NA DAN/URE	Ure		Ure
spanje	8.0083	>	7.9061
sproščanje	1.712	>	1.704
prehranjevanje	1.447	<	1.524
v šoli	6.317	<	6.403
učenje zunaj šole	1.575	<	1.603
branje (ne obvezno gradivo)	0.760	<	0.971
gledanje televizije	1.719	>	1.612
brskanje po internetu	1.797	>	1.770
igranje računalniških igr	0.898	>	0.773
opravljanje gospodinjskih opravil	0.885	<	0.973
igranje, govorjenje, preživljanje časa z družinskimi člani	1.652	<	1.840
skrb za mlajše brate/sestre	0.496	<	0.579
V ZADNJEM TEDNU/KOLIKOKRAT	dogodki		dogodki
snidenje s prijatelji	4.34	<	4.48
ukvarjanje s športom	2.82	>	2.71
izkoristite čas za hobije	3.35	<	3.40
gledanje, poslušanje ali branje novic	3.08	<	3.23
opravljanje družinskih zadev (npr. nakupovanje, organiziranje zalog, popraviljanje stvari, šivanje oblek)	2.48	<	2.70
priložnostno delo	0.28	<	0.39
ustvarjalnost (npr. ustvarjanje glasbe, pisanje, igranje, ples, itd.)	1.95	<	3.00

V ZADNJEM MESECU / KOLIKOKRAT	NE		DA
	dogodki		dogodki
obisk kina	1.01	<	1.26
obisk gledališča, razstave ali muzeja	0.50	<	0.96
obisk nakupovalnega središča/tržnice	4.59	<	5.06
obisk bara, diskoteke, koncerta	1.25	<	1.31
molitev, obisk cerkve/moščeje/sinagoge	5.43	<	6.64
se družili na ulici	6.61	<	6.62
se sprehajali/kolesarili	5.92	>	6.46

Tabela 6. Primerjava dnevni aktivnosti učencev, ki se redno udeležujejo izobraževalnih gledaliških in dramskih programov, s tistimi, ki se teh aktivnosti ne udeležujejo.

Najbolj pomembna ugotovitev je, da posvetijo mladi, ki se redno udeležujejo gledaliških in dramskih dejavnosti, več časa dejavnostim z družbeno vsebino tako doma (družina, skrb za mlajše brate in sestre) kot v širši skupnosti (bolj verjetno bodo posegli po priložnostnem delu, preživeli več časa s prijatelji in večkrat bodo obiskali kulturne prireditve). Posledično preživijo manj časa pred televizorjem in računalnikom.

B.7. Ocenjevanje učiteljev

Učitelje smo prosili, da ocenijo vse učence v petih kategorijah. Analiza podatkov, kjer učence, ki se redno udeležujejo izobraževalnih gledaliških in dramskih aktivnosti, primerjamo s tistimi, ki se takih aktivnosti ne udeležujejo, prikazuje pomembne razlike v vseh petih kategorijah, ki so vidne na naslednjih lestvicah:

Lestvica	Nekatera tipične trditve za lestvice	Srednja vrednost tistih, ki se udeležujejo drame	Srednja vrednost tistih, ki se NE udeležujejo drame	Razlika	Pomen
Komunikacija v maternem jeziku	Vedno si upa izraziti svoje mnenje. Veliko govori. Ko nastopa pred velikim občinstvom je sramežljiv(a). Svoje mnenje izraža jasno.	3.5790	3.4018	3.54 %	p<0.000

Učenje učenja	Z lahko razume šolske učbenike. Dolgoročni spomin je dober. Prepozna korelacije in zna sklepati. Dobro opazuje. Veliko časa nameni učenju, saj se rad(a) uči. Poskušna najti več rešitev. Ob delu je motiviran(a) in navdušen(a). Ima veliko lastnih idej. Pozna svoje prednosti	3.6702	3.4892	3.62 %	p < 0.000
Medosebne medkulturne in družbene kompetencae	Sprejema mnenja drugih. Dobro sodeluje z odraslimi. Dobro se spoprijema s konflikti. Je potrpežljiv(a) in sposoben(a) na stvari počakati. Dobro sodeluje s sošolci. Če ima težavo si upa vprašati za pomoč in težavo razložiti.	3.8534	3.7175	2.72 %	p<0.000
Inovativnost in podjetništvo	Zanima ga (jo) poslovni svet. Zazna priložnosti, ki jih vrstniki spregledajo. Zmožen(a) je imeti svoje sanje glede izboljšanja sveta. Sposoben(a) je izboljšati svoje ideje, kadar s tem prepriča druge, da delajo z njo oz. njim.	3.4809	3.3279	3.06 %	p < 0.000
Kulturna zavest in izražanje	Rad(a) gleda in sodeluje v umetniških aktivnostih. Rad(a) sodeluje pri dramskih aktivnostih. Zanima ga (jo) vizualna kultura ter vizualne umetnosti. Rad(a) ima glasbo in ob njej uživa. Njegov oz. njen način samoizražanja je nabit s čustvi. Odprt(a) je do osebnih, čustvenih in estetskih doživljajev.	3.8580	3.4928	7.3 %	p < 0.000

Tabela 7. Učenci, ki se redno udeležujejo izobraževalnih gledaliških in dramskih dejavnosti, v primerjavi s tistimi, ki se teh dejavnosti ne udeležujejo, na podlagi ocen učiteljev v petih različnih kategorijah

B.8. Skupni rezultati opazovanj

Kot kažejo opazovanja³⁷ v učilnici, so učenci ponavadi nesproščeni, imajo tremo, kadar drugi opazujejo njihovo delo, a so še vedno pripravljeni deliti izkušnje z drugimi. Vseeno pa zaradi nesproščenosti redko začnejo s pogovorom in ne želijo diskutirati pred celim razredom. Spregovorijo le, ko jih izrecno pokliče učitelj. Na podlagi ugotovitev E. C. Wragga,³⁸ da pobudo za delo v razredu večinoma učitelj, ki pa se ne zaveda, da aktivno sodeluje zelo majhno število učencev. Odziva se le glavnina, ki jo sestavlja 7-8 učencev, in sedi v centru razreda.

Tradicionalne metode učenja, ki uporabljajo tehniko frontalnega poučevanja, ne ustvarjajo interaktivnega učnega okolja. V taki situaciji je učenec pasivni udeleženec, medtem ko ima učitelj vlogo aktivnega inštruktorja. Kot pojasni Novak,³⁹ se tradicionalno učenje osredotoča na učitelja kot nadzornika učnega okolja. Avtoriteta in odgovornost sta v rokah učitelja, ki meni, da imajo učenci luknje v znanju, ki jih mora zapolniti.

Ta tradicionalna metoda je v nasprotju z metodami, ki se osredotočajo na samega otroka, kjer otrok kontrolira potek učenja ter ima v rokah avtoriteto in odgovornost. Takšno učenje pa je neodvisno ter temelji na sodelovanju in tekmovalnosti. Izobraževalna gledališka in dramska dejavnost kot pedagoška metoda predstavlja bistvo metode, ki se osredotoča na otroka. Namesto da na otroka gleda kot na neaktivno bitje, skuša spodbuditi njegovo aktivno ustvarjalno vlogo v učnem procesu. Gledališki pedagogi uporabljajo za doseg tega cilja med izobraževalnimi gledališkimi in dramskimi dejavnostmi različna pedagoško-metodološka orodja in oblike učenja, kot so predstavitve učitelja, predstavitve učencev, gledališki nastopi, debate v razredu, gledališke delavnice, debate v manjših skupinah, delo v dvojicah ter individualno delo. Gledališki pedagogi želijo vzpodbuditi diskusijo in delovati kot moderatorji aktivnosti in procesov, kjer imajo otroci aktivno vlogo.

V projektu DICE bomo 110 različnih dramskih in gledaliških izobraževanih programov analizirali na osnovi opazovanj dveh neodvisnih opazovalcev.

37 Glej bibliografijo v prilogi (dolga verzija na spletni strani: www.dramanetwork.eu)

38 Wragg, E.C. (1994) *An introduction to classroom observation*, Routledge, str. 113.

39 Novak, J. (1998) *Learning, Creating and Using Knowledge: Concept Maps as Facilitative Tools in Schools and Corporations*; Lawrence Erlbaum Associates, Inc; New Jersey, str. 24-25.

B.9. Najpomembnejše ugotovitve analize opisa drame

Gledališke pedagoge vsakega raziskanega programa izobraževalnih gledaliških in dramskih dejavnosti smo naprosili, da izpolnijo vprašalnik o samoevalvaciji, kjer je bilo tudi naslednje vprašanje:

“Kakšne metode uporabljate pri dramskih aktivnostih? Na kratko jih naštejite in opišite pedagoške, izobraževalne, socialne in estetske cilje vašega dela (največ eno stran).”

Odgovore na to vprašanje vseh raziskanih 111 programov izobraževalnih dramskih in gledaliških dejavnosti smo analizirali s kvalitativno in pol-kvantitativno metodo. Na ta način smo lahko primerjali podobnosti in razlike 111 različnih programov izobraževalnih gledaliških in dramskih dejavnosti iz dvanajstih držav. Našli smo presenetljivo veliko več podobnosti kot razlik. To ni v skladu s prejšnjimi izkušnjami,⁴⁰ ki so jih pridobili raziskovalci; na različnih področjih izobraževanja lahko najdemo veliko več nedoslednosti, anomalij in nesporazumov.

Rezultati prejšnjih raziskav	Opis in analiza rezultatov DICE
Nerazumevanje temeljnih pojmov	Dobro definirani obči pojmi, strinjanje
Pomanjkanje	glede njihovega pomena
Pedagoško-metodološke anomalije	Splošno znanje pedagoško- metodoloških orodij
Pomanjkanje mednarodnih izkušenj	Zanimanje za najboljše mednarodne prakse in povezovanje

Slika 8: Značilnosti prejšnjih rezultatov raziskave v primerjavi z rezultati analize opisa drame

Analiza se je začela s kodiranjem tematskih problemov, splošnih tem, ki se pojavljajo v vseh besedilih (kodiranje podpira uporaba z znanstvenim softverom, Atlas.ti). Na naslednji stopnji analize smo upoštevali le nekatere tematske probleme, iz njih smo naredili sedem kategorij. Pojavnost določene teme v dramskih opisih, kaže na njeno "prestiznost": tista, ki se pojavlja najbolj pogosto, velja za najbolj pomembno. Lahko rečemo, da je veliko večji poudarek na teoretičnih dilemah dramskega dela (cilji, vsebine, rezultati) kot na drugih operativnih temah, kot so evalvacija nastopanja otrok in kako svoje izkušnje delijo z drugimi (v nacionalnem in

40 Primeri: (1) "Quality public education against segregation" REI-project, results of the first monitoring study, Open Society Institute, Budapest, 2005. (2) *Integration in practice* (ed. Szilvia Németh), External evaluation of the work of National Integration Network. National Institute for Public Education, Budapest, 2006.; (3) *The model schools of inclusive education*. Qualitative research, 2009-2010. National Institute for Educational Research and Development. Manuscript.

mednarodnem smislu).

Glavne teme	Pogostost
1. Cilji izobraževalnega gledališča in dramskega dela	98
2. Osredotočenje izobraževalnega gledališča in dramskega dela	78
3. Metode, ki jih uporabljajo pri izobraževalnem gledališču in dramskem delu	80
4. Rezultati izobraževalnega gledališča in dramskega dela	61
5. Vsebina izobraževalnega gledališča in dramskega dela	54
6. Posledice izobraževalnega gledališča in dramskega dela	44
7. Karakteristike otrok, ki se udeležujejo aktivnosti	28
8. Nacionalna gostovanja	18
9. Mednarodna gostovanja	7
10. Ocenjevanje otrok	3

Tabela 9. Skupne teme v vseh dramskih opisih

B.10. Najbolj pomembne ugotovitve glavnih raziskav, ki so jih opravljali strokovnjaki

Leta 2009 smo pozvali evropske strokovnjake izobraževalnih gledaliških in dramskih dejavnosti, da delijo svoje misli in ocenijo situacijo izobraževalnih dramskih in gledaliških dejavnosti v svoji državi. Zaželeno je bila udeležba različnih strokovnjakov: internetno raziskavo smo objavili na internetni strani projekta; raziskava je vsebovala 19 odprtih vprašanj. Ta so vključevala vprašanja glede ugleda gledaliških pedagogov ter glede tega, kako lahko avtoritete izboljšajo položaj izobraževalne dramske in gledališke dejavnosti.

Odzvalo se je 61 strokovnjakov. Poleg strokovnjakov držav kolegija so se odzvali tudi strokovnjaki iz Hrvaške, Finske in Francije. Glede na posamično državo je bil odziv sledeč: Hrvaška 2, Češka 2, Finska 2, Francija 2, Madžarska 13, Nizozemska 2, Norveška 10, Palestina 1, Poljska: 1, Romunija: 2, Srbija: 17, Slovenija: 1, Švedska: 2, Velika Britanija; 4

Povzetek pospeševalnih in zaviralnih faktorjev pri delu in širjenju izobraževalne gledališke in dramske dejavnosti

Obstoječi pospeševalni faktorji – splošno:

1. notranja motivacija, osebni talenti, prepričanost
2. entuziastično delo, osebna iniciativa
3. izkušnost in predanost;
4. gledališki in dramski pedagogi, učitelji in starejši predavatelji na višji stopnji izobrazbe;
5. doktorat iz umetnosti na priznanih univerzah, redna predavanja o poučevanju, oddelki, ki so specializirani za izobraževalno gledališko in dramsko dejavnost, material, ki govori o kvalitetnem poučevanju;
6. delo nevladnih organizacij, civilne povezave, gledališka društva, nacionalna dramska in gledališka društva;
7. podpora gledališč, umetniški centri, umetniški sveti;
8. državne denarne subvencije, privatna sponzorstva, nacionalni/mednarodni projektni denar;
9. letni festivali, strokovne delavnice, posebne publikacije, pojavljanje v medijih (članki, intervjuji, filmi).

Obstoječi zaviralni faktorji – splošno

1. nizka motivacija tistih, ki imajo glavno besedo;
2. nizka motivacija učiteljev, pomanjkanje vključevanja staršev v probleme izobraževalnega gledališča in drame;
3. dejstvo, da mestna uprava drame ne jemlje resno in se ne zaveda njenega učinka na otroke;
4. premoč tradicionalnega tipa poučevanja v šolah, premalo posvečanja premišljanju o pedagogiki in metodologiji;
5. majhen ugled gledališča in drame kot glavnega predmeta v šoli;
6. premalo predmetov na univerzah, ki se osredotočajo na izobraževalne gledališke in dramske dejavnosti; slaba kvaliteta predavanj, ki bi urila učitelje;
7. slaba finančna podpora in subvencija za izobraževalne dramske in gledališke dejavnosti;
8. pomanjkanje sistematskega raziskovanja, zunanjih ocenjevanj in povratnih mnenj.

C Priporočila

C.1. Splošna priporočila za nacionalne in lokalne avtoritete

Cilji : Pripraviti usmerjeno strategijo razpisov za podporo in razvoj izobraževalne gledališke in dramske dejavnosti. Podpirati širjenje in izboljšanje izobraževalne gledališke in dramske dejavnosti s pravnimi in finančnimi sredstvi.

Opisna statistika kaže (poglavje 8.0), da je bilo 84 % raziskanih programov organiziranih za učence javnih šol, medtem ko je izobraževalna gledališka in dramska dejavnost del učnega načrta le v 19 % primerov. To pomeni, da je 65 % od raziskanih 111-ih programov izobraževalne gledališke in dramske dejavnosti prisotnih v javnih šolah, vendar le kot dodaten učni program, kar je rezultat entuziazma strokovnjakov in učiteljev izobraževalne gledališke in dramske dejavnosti ter v večini primerov zunanje pomoči.

Danes prednosti izobraževalne gledališke in dramske dejavnosti v večini evropskih držav ne izkoriščamo zavestno. Nacionalna in lokalna ministrstva so odgovorna, da uvedejo izobraževalno gledališko in dramsko dejavnost v šolski učni načrt in na tretjo stopnjo izobraževanja ter da poskrbijo za vso potrebno pravno in finančno podporo za razširitev in izboljšanje te dejavnosti.

“Evropa 2020”, trenutno vodilna evropska dolgoročna strategija, prav tako navaja, kaj morajo nacionalne vlade storiti, da bi izboljšale nekatera področja, kot je npr. izobraževalna gledališka in dramska dejavnost pod okvirom držav članic EU.

Paradna pobuda: “Mladi in mobilnost”

Na nacionalni ravni bodo države članice morale:

- *zagotoviti učinkovito investicijo v vzgojo in izobraževanje po celi izobraževalni vertikali (od male šole do tretje stopnje izobraževanja);*
- *izboljšati izobraževalne rezultate in pri tem ciljati na vse segmente (mala šola, osnovna šola, srednja šola, strokovne šole in visoke šole) z enotnim pristopom, ki vsebuje glavne kompetence, ter ciljati na zmanjševanje zgodnjega prenehanja šolanja.*

Politična pobuda: “Nova znanja za nova delovna mesta”

Na nacionalni ravni bodo države članice morale:

- *zagotoviti, da so kompetence, ki so potrebne za vključitev v nadaljnje izobraževanje in delovni trg, pridobljene in priznane na podlagi splošnega, strokovnega, višjega izobraževanja ter izobraževanja za starejše in da vključujejo formalno in neformalno učenje.*

Naši nasveti nacionalnim/lokalnim oblastem pokrivajo tri področja: šolski sistem, tretjo stopnjo izobraževanja ter delovno zakonodajo.

Šolski sistem

Cilji: Vsi otroci bi morali imeti reden dostop do izobraževalne gledališke in dramske dejavnosti v času šolanja, ki bi bila vključena v nacionalni učni načrt in ki bi jih poučevali šolani gledališki pedagogi.

Sredstva:

- *Osnovna šola (starost 4/6-11/14)*

Na izobraževalno gledališko in dramsko dejavnost bi morali v nacionalnem učnem načrtu gledati kot na:

- *medij poučevanja v učnem načrtu*
- *obliko umetnosti, ki je to sama po sebi.*

- *Nižja srednja šola (starost 11/14-16)*

Na izobraževalno gledališko in dramsko dejavnost bi morali v nacionalnem učnem načrtu gledati kot na:

- *samostojen predmet (najmanj 2 uri na teden)*
- *medij poučevanja v učnem načrtu*

- *Višja srednja šola (starost 16-18/19)*

Na izobraževalno gledališko in dramsko dejavnost bi morali v nacionalnem učnem načrtu gledati kot na:

- *samostojen predmet (najmanj 2 uri na teden)*
- *medij poučevanja v učnem načrtu*
- *pot, ki usposablja dijake za vstop na univerzo.*

- *Kot dodatek k obveznemu predmetu v učnem načrtu bi morali imeti vsi otroci še možnost, da se srečajo programi Gledališče v izobraževanju in da obiskujejo gledališke umetnike, kar bi finančno podprle nacionalne oblasti.*
- *Učitelji, ki so zaposleni na šolah, bi morali imeti možnost, da se udeležujejo izobraževanj o izobraževalni gledališki in dramski dejavnosti. Učitelji bi morali biti z izobraževalno gledališko in dramsko dejavnostjo seznanjeni, da bi jo lahko potem vključevali v vsakodnevno šolsko življenje in v celoten učni načrt, ne pa da je ta dejavnost vključena samo v tiste predmete, ki se osredotočajo izključno na gledališče in dramo.*
- *Učiteljice v vrtcih bi morale imeti obvezno izobraževanje o izobraževalni gledališki in dramski dejavnosti.*

Zanimivo je opomniti, da imajo v državah, ki sta na lestvici PISA najvišje razvrščeni, v Kanadi in na Finskem, poleg drugih vrst umetnosti dramo vključeno v šole. Na Finskem (ki trenutno popravlja svoj učni načrt) pa komite za učni načrt predlaga, da dopolnijo status drame in jo začnejo enačiti z glasbo in vizualnimi umetnostmi. Tudi v Avstraliji, kjer

trenutno sestavljajo nov nacionalni učni načrt, imajo vse vrste umetnosti v učnem načrtu isti status.

Tretja stopnja izobrazbe

Cilji: Vsi učitelji, ki so zaposleni na evropskih šolah, bi morali imeti osnovno znanje o tem, kaj je izobraževalna gledališka in dramska dejavnost ter kako lahko ta predmet pripomore k izboljšanju učenja in poučevanja. Pomembno pa je poudariti, da izobraževalne gledališke in dramske dejavnosti ni mogoče poučevati brez pravnega predhodnega usposabljanja.

Sredstva:

- Učitelji bi morali imeti pri svojem usposabljanju obvezni začetni tečaj o izobraževalni gledališki in dramski dejavnosti kot sredstvu za učenje in poučevanje (najmanj 5 ECTS točk⁴¹). Vse učitelje bi morali podučiti o raznoliki uporabi izobraževalne dramske in gledališke dejavnosti.
- Sposobnost, da se izobraževalna gledališka in dramska dejavnost uporablja kot metoda za usposabljanje učiteljev, bi se morala integrirati tudi v poučevanje drugih predmetov, kot so na primer pedagogika, jezikovni predmeti, družboslovje in zgodovina.
- Usposabljanje primernih učiteljev za gledališče in dramo, da bi otrokom zagotovili redne možnosti dostopa do izobraževalne gledališke in dramske dejavnosti v času izobraževanja, ki bi jo poučevali za to usposobljeni strokovnjaki. Izobraževalna dramska in gledališka dejavnost bi morala biti eden izmed predmetov za poglobljen študij na tretji stopnji izobrazbe v vseh evropskih državah.
Primer nivojev: 30 ECTS točk, 60 ECTS točk, dodiplomski študij, magistrski študij ter doktorski študij.
- Študenti in umetniki, ki imajo diplomu iz gledališke/odrske umetnosti, bi morali imeti predmet s področja izobraževalne gledališke in dramske dejavnosti, s čimer bi bili kvalificirani za učitelja izobraževalne gledališke in dramske dejavnosti (najmanj 30 ECTS točk).
- Tako kvalitativna kot kvantitativna raziskava, ki raziskuje učinkovitost izobraževalne gledališke in dramske dejavnosti, bi morala biti izvedena v ta namen, da bi pomagala gledališkim in dramskim učiteljem in drugim strokovnjakom pri razvoju boljših programov.

41 ECTS: European Credit Transfer and Accumulation System. Further reading: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc48_en.htm

Idejni usmerjevalci

Cilji: Uvesti bi morali zakonite finančne in pravne fundacije za izobraževalno gledališko in dramsko dejavnost. Za to potrebujemo močno in pozitivno sodelovanje.

Sredstva:

- poskrbeti za pravne osnove za zgoraj omenjene idealne okoliščine za šolski sistem in tretjo stopnjo izobrazbe;
- *vzpostaviti medoddelčno sodelovanje med področjem izobrazbe ter umetnostjo in kulturo ne le na papirju, pač pa tudi v praksi. Čeprav spadata omenjeni področji v veliko državah pod isto ministrstvo, posvečamo še vedno premalo pozornosti njuni povezavi;*
- *- dati več veljave in finančne podpore izobraževalni gledališki in dramski dejavnosti tako na področju izobrazbe kot na področju umetnosti. Aktivnosti na področju umetnosti in kulture bi morale biti del izobrazbe vseh otrok, zato bi moral biti poudarek na tem že v šolah in vrtcih, ne samo zunaj tega. Potrebno je prepoznati učinkovit vpliv izobraževalnega gledališča in drame na osebni in socialni razvoj, na dobro počutje in aktivno državljanstvo otrok in mladih ter na to, kako pripomoreta k socialnemu in emocionalnemu vidiku učenja.*
- *vzpodbuditi izobraževanje gledaliških pedagogov s štipendijami in pripravništvji;*
- *morali bi podpreti kvalitativne in kvantitativne raziskave, ki bi raziskovale učinkovitost izobraževalne gledališke in dramske dejavnosti, s čimer bi pripomogli učiteljem drame in gledališča in drugim strokovnjakom, da bi razvijali vedno boljše programe;*
- *načrtno vzpostaviti sodelovanje z glavnimi omrežji, organizacijami, nevladnimi organizacijami in profesionalci na tem področju;*
- *dati neposredno podporo iz centralnega proračuna glavnim organizacijam in omrežjem ter dati neposredno podporo pobudam z velikim učinkom, kot so letni festivali, delavnice, konference ter raziskovalni projekti;*
- *vpeljati samostojen poklic "profesor za gledališče in dramo".*

C.2. Splošna priporočila za partnerske organizacije

Cilji: vzpostaviti močno povezavo med organizacijami, namenjeno izobraževalni gledališki in dramski dejavnosti, ne glede na to, ali so organizacije javne ali privatne.

Sredstva:

- **Direktorji šol** bi morali:
  - zaposliti učitelje, ki so usposobljeni za izobraževalno gledališko in dramsko dejavnost in/ali vzpodbujati zaposlene, da se poučijo o metodologiji na tečajih;
  - namesto da nudijo gledališče in dramo kot "dodaten" predmet, naj vzpodbujajo timsko delo med učitelji gledališča in drame in učitelji drugih predmetov, da bi dosegli maksimalno sinergijo;
  - aktivno se povezati z organizacijami, ki se ukvarjajo z izobraževalnim gledališčem in dramo
  - prepoznati izobraževalno gledališko in dramsko dejavnost kot sredstvo, ki bi omogočilo mednarodne povezave med šolami kot npr. izmenjave med mladimi;
  - vzpodbuditi priznavanje učiteljev, ki v svojem delu uporabljajo metodo izobraževalne gledališke in dramske dejavnosti;
  - poskrbeti za potrebno infrastrukturo znotraj šole.

Ponavadi je vse, kar potrebujemo za delavnice izobraževalne gledališke in dramske dejavnosti, zgolj velika prazna soba brez fiksnih miz in stolov. Skupine, ki bodo pripravljale gledališke nastope, bodo potrebovale oder, publiko ter primerno tehnično opremo.

- **Umetniške šole** morajo nuditi dodatne aktivnosti v učnem načrtu, ki naj na seznamu umetniških predmetov vključujejo tudi izobraževalno gledališko in dramsko dejavnost.
- **Vzgojitelji/vzgojiteljice v vrtcih** bi morali redno vključevati otroke v dramske igralnice.
- **Direktorji šol za otroke s posebnimi potrebami** bi morali resno premisliti o sodelovanju s strokovnjaki izobraževalne gledališke in dramske dejavnosti.
- **Gledališke institucije** bi morale imeti izobraževalni oddelek in gledališke/dramske pedagoge, ki bi:
  - razvili povezave med šolami in vrtci
  - pripravili učni material za obiske v šolah in vrtcih (otroci, ki bi obiskovali gledališče ali gledališki umetniki, ki bi obiskovali šole oziroma vrtce)
  - vzpostavili sodelovanje z nevladnimi organizacijami in društvi, ki se ukvarjajo z dramo oz. gledališčem v izobraževanju
- **Ustanove in privatni skladi** bi morali začeti podpirati organizacije in aktivnosti izobraževalne gledališke in dramske dejavnosti.
- **Profitno usmerjena društva** bi morala začeti sodelovati s šolami, institucijami

na tretji stopnji izobraževalne gledališke in dramske dejavnosti ter z dramskimi institucijami, gledališči ali nevladnimi organizacijami, ki se ukvarjajo s projekti, ki so v povezavi z izobraževalno gledališko in dramsko dejavnostjo. Poleg visoke socialne vrednosti so taki projekti vidni, komunikacija z njimi pa je dobra.

- **Mediji** bi morali posvetiti več pozornosti vsebinam izobraževalne gledališke in dramske dejavnosti.

C.3. Priporočila Evropski komisiji, Evropskemu parlamentu ter Svetu Evropske unije

Strategija projekta Evropa 2020 vključuje obljubo, da bodo pod okriljem Komisije okrepili področja, kot je izobraževalna gledališka in dramska dejavnost:

Paradna pobuda: "Mladi in mobilnost"

Na ravni EU bo Komisija delala na promociji prepoznavnosti neuradnega in neformalnega učenja.

Politična pobuda: "Nova znanja za nova delovna mesta"

Na ravni EU bo Komisija skrbela za:

- *močan zagon strateške zgradbe za sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju, ki vključuje vse delničarje. To bo verjetno povzročilo spremembo na dolgoročnih principih učenja (s sodelovanjem z državami članicami, socialnimi partnerji ter strokovnjaki), ki bodo s fleksibilnim načinom učenja vključevali poti med različnimi sektorji in nivoji učenja in usposabljanja in bolj zanimivim strokovnim izobraževanjem in usposabljanjem. Socialni partnerji na evropski ravni bi morali biti upoštevani glede na razvijanje lastne iniciative na tem področju*
- *kompetence, ki so potrebne na naslednjih stopnjah izobraževanja in na delovnem trgu, pridobljene in priznane že na splošni, strokovni, višji in odrasli stopnji izobraževanja. Potrebno je razviti skupni jezik in operativna sredstva za izobraževanje/usposabljanje in delo. (ESCO)*

Na podlagi obljub Komisije, mnenja glavnih dramskih in gledaliških strokovnjakov iz petnajstih različnih držav ter na podlegi rezultatih raziskav, imamo priporočila za tri področja: 1. preoblikovati glavne kompetence, 2. investiranje in administracija ter 3. priznanje.

Preoblikovanje glavnih kompetenc

- Čeprav je projekt Evropa 2020 obširna, dolgoročna strategija, pa vseeno navaja le eno kompetenco, ki jo je treba razvijati: izobrazbo. Da bi dosegli zeleno pametno, prenosljivo in vseobsegajočo rast, mora biti ta tehnokratski pristop do kompetenc razširjen na vse kompetence na vseh nivojih planiranja, od dolgoročne strategije do specifičnih taktik za posamezna področja.
- Evropska unija mora izumiti svoj način ocenjevanja, neodvisen od tistega, ki ga ima OECD – Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Orodja za ocenjevanje bi morala biti razvita za vseh osem kompetenc – ne samo tistih nekaj, ki jih ocenjuje PISA – Program mednarodne primerjave dosežkov učencev:
- Proces OMC (Odrpta metoda koordinacije), ki ga koordinira Direktorat za izobraževanje in kulturo, bi moral podpirati države članice, da prevzamejo izobraževalne strategije, ki vključujejo vse glavne kompetence – in ne samo tistih, kot so izobrazba, opismenjevanje (tudi matematično) ali digitalna kompetenca.
- Proces OMC (Odrpta metoda koordinacije), ki ga koordinira Direktorat za izobraževanje in kulturo, bi moral podpirati države članice, da ocenjujejo izboljšavo kompetenc z znanstveno veljavnimi in zanesljivimi objektivnimi meritvami.
- Definicije glavnih kompetenc bi morali pregledati in popraviti, saj so trenutne definicije v nekaterih primerih zelo tehnične; kot instrument so osredotočene na veščine, potrebne za kvalitetno delo zaposlenih, namesto da bi se osredotočale na potrebe človeka. Skupno priporočilo Evropskega parlamenta in Sveta se strinja z naslednjim predlogom:

*'Ključne kompetence so tiste, ki se osredotočajo na osebno izpolnitev, družbeno vključitev, aktivno državljanstvo ter zaposlitev. Razvoj znanja, ki ga prinaša družba, zahteva kot ključne kompetence tiste, ki segajo v osebno, javno in profesionalno sfero. Način, kako ljudje pridobivajo informacije in usluge, se spreminja, kot se spreminjata tudi struktura in videz celotne družbe. Pojavlja se povečana zavzetost za družbeno kohezijo in razvoj demokratičnega državljanstva, za to pa morajo biti ljudje dobro obveščeni, skrbni ter aktivni. Kot rezultat lahko opazimo spremembe na področju znanja, veščin ter vedenja.'*⁴²

⁴² Predlog za priporočilo Evropskega parlamenta in Sveta za ključne kompetence za vseživljenjsko učenje, str. 3

Kot je videti, to odpira vrata analizi ali kontekstualizaciji, ki zagovarja holističen pristop k otroku (in združi kompetence kot živ odraz vsestranskosti dela izobraževalne dramske in kulturne dejavnosti).

Finančna sredstva in razpisi

- Izobraževalna gledališka in dramska dejavnost mora biti prikazana kot prioriteta v naslednjih okvirnih programih:
  - *Vseživljenjsko učenje*
  - *Mladi v akciji*
  - *Kultura*
  - *Evropa za državljane*
  - *Sedmi okvirni program(FP7).*
- Uporabljanje seminarjev know-how, načina dela, mednarodnih delavnic, študijskih izletov, konferenc in drugih oblik mobilnosti bi morali podpirati, saj bi s tem pomagali razširiti izobraževalno gledališko in dramsko dejavnost v tiste države, kjer ta še ni uveljavljena.
- Morali bi neposredno podpreti ključne mednarodne organizacije in omrežja ter iniciative.
- Kontinuirati visoko ocenjenih, učinkovitih in uspešnih projektov, ki dosegajo določeno stopnjo kvalitete v rezultatih, bi morali dodeliti sredstva na polavtomatski način. Trenutni postopek je tak: če kolegij želi nadaljevati kooperacijo, se morajo njegovi člani po zaključku projekta znova prijaviti in glede na svoje delo v prejšnjem projektu čakati na nadaljnjo odločitev. Potencial takega kolegija in rezultata njihovega delovanja bi se lahko povečal s prenovo pričujočega projekta.
- Ocenjevanje projektov bi se moralo osredotočiti tako na vsebino kot tudi na administracijo.

Priznanje

Potrebno bi bilo graditi strateška partnerstva s ključnimi omrežji, organizacijami, nevladnimi organizacijami ter strokovnjaki s tega področja.

Dolgoročna strategija na evropski ravni je potrebna za podporo izobraževalni dramski in kulturni dejavnosti. Sporočilo Evropskega sveta oziroma izjav Evropskega parlamenta naj bo sledeče: vsa zgoraj naštetá priporočila je treba podpreti na nacionalni ravni.

2012 naj bo Evropsko leto umetniškega izobraževanja – s posebnim poudarkom na izobraževalni dramski in kulturni dejavnosti.

Podpreti je treba tako kvalitativne kot kvantitativne raziskave, ki raziskujejo učinkovitost izobraževalne gledališke in dramske dejavnosti, saj s tem pomagamo gledališkim pedagogom, da razvijajo vedno boljše programe.

DICE («Drama izboljša lizbonske ključne kompetence na področju izobraževanja») je bil mednarodni projekt, ki ga podpira EU. Gre za dvoletni projekt medkulturne raziskave, ki poleg drugih izobraževalnih ciljev raziskuje učinke izobraževalnega gledališča in drame v petih od osmih lizbonskih ključnih kompetenc. Raziskava je bila izvedena z dvanajstimi partnerji (vodja: Madžarska, partnerji: Češka, Nizozemska, Norveška, Palestina, Poljska, Portugalska, Romunija, Srbija, Slovenija, Švedska in Združeno kraljestvo).

Ta knjiga ima tri sklope:

Ustreznost (Sklop A): je uvod v širši pojem, ki na kratko opisuje, kaj je projekt DICE in kaj mislimo z izrazom izobraževalno gledališče in drama. Temu sledi ocena projekta glede na druge raziskovalne študije, njegov pomen v izobraževalnem gledališču in drami in njegove povezave z drugimi aktualnimi evropskimi političnimi vprašanji. Na koncu sledi še kratek uvod v raziskovalno metodo.

Rezultati (Sklop B): tematsko pokriva ključne rezultate raziskave, ki smo jo izvedli, ko smo preučevali učinek izobraževalnega gledališča in drame glede na kompetence. *V tej kratki različici objavljamo le povzetek rezultatov raziskav.*

Rezultati (Sklop C): zajema priporočila izvajalcev izobraževalnega gledališča in drame za ključne nosilce projekta na vseh ravneh, od šolskega direktorja do komisarja Evropskega sveta.